

YUNANİSTAN'DAKİ MAKEDON AZINLIK SORUNUNUN YUNAN ULUS İNŞA SÜRECİ BAĞLAMINDA ANALİZİ

Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU 

ÖZET

Makedon azınlık konusu, 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Makedonya ile kurulduğu tarihten bu yana ülkesindeki farklı etnik, kültürel ve dinsel grupların varlığını tanımaya yanaşmayan Yunanistan arasında önemli bir sorun alanıdır. Yunanistan'ın azınlıklara yönelik uyguladığı tanımama politikasının sosyal, ekonomik ve güvenlik temelli birçok nedeni olmakla birlikte, özellikle Makedon azınlık örneğinde, Yunan ulus inşa sürecinin temel parametrelerinin zarar görebileceği ve Yunan ulusal kimliğinin tartışılmasına neden olabileceği inancı ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada Makedon azınlığın dil, kültür, eğitim, siyasal haklar temelinde yaşadığı çeşitli sorunlar, ortak bir ad, tarih, dil ve kültür etrafında oluşturulan Yunan ulus inşa süreci temelinde analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ulus inşa Süreci, Ulus-Devlet, Ulusal Azınlık, Yunanistan, Makedon Azınlık.

Jel Sınıflandırması: F50, F51, F59.

THE ANALYSIS OF THE ISSUE OF MACEDONIAN MINORITY IN GREECE IN THE CONTEXT OF THE GREEK NATIONAL CONSTRUCTION PROCESS

ABSTRACT

The issue of the Macedonian minority is a major problem between Macedonia, which gained independence in 1991, and Greece, which has not recognized the existence of different ethnic, cultural and religious groups within its territory since the establishment. Though there are social, economic and security concerns for this non-recognition policy of Greece, especially in the case of the Macedonian minority, the cardinal concern is that the main parameters of the Greek nation-building process may be harmed, and that Greek national identity may become controversial. On the basis of Greek nation-building process established through common name, history, language and culture, this study deals with the various problems of the Macedonian minority in terms of language, culture, education and political rights.

Key Words: Nation Building Process, Nation-State, National Minority, Greece, Macedonian Minority.

* Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, cigdema@uludag.edu.tr

Jel Classification: F50, F51, F59.

1.GİRİŞ

Makedonya Başbakanı Nikola Gruevski, 14 Temmuz 2011 tarihinde Yunan mevkidaşı Kostas Karamanlis'e gönderdiği mektupta, Yunanistan'daki Makedon azınlığın tanınması yönündeki taleplerini dile getirmiş ve Karamanlis'i, iki ülke arasındaki ilişkileri iyileştirecek şekilde, kendi deyimiyle "geçmişin tarihi hatalarını" kalıcı olarak çözmeye çağırmıştır. Başbakan Gruevski, Makedon azınlığın ana dilinde eğitim görmesine, kültür ve geleneklerini korumasına ve Makedonların nüfusça yoğun olduğu bölgelerdeki yerel idare kurumlarında kendi dilini kullanmasına izin verilmesini istemiştir. Bu mektup, Makedonya'da takdir toplarken, Yunanistan'da kızgınlıkla karşılanmış ve Karamanlis hemen ertesi gün verdiği yanıtta; Atina'nın, iki ülke arasında uzun zamandır devam eden isim anlaşmazlığını çözüme amacıyla sürdürülen çabaların kapsamının dışına çıkan bu gibi konuları tartışmaya niyetinin olmadığını belirtmiştir (Millet Gazetesi, 2011). 2011 yılında yaşanan bu önemli gelişmenin sonrasında 2018 yılına kadar ki süreçte Makedon azınlığın tanınması ve haklarının teslimine ilişkin herhangi bir adım atılmamıştır. 2018 yılında ise isim sorununun çözümüne dair önemli bir gelişme yaşanmış ancak Makedon azınlık konusu isimden kaynaklı uyuşmazlığın çözüm sürecinde gündeme gelmemiştir. Makedon yönetimi tarafından öncelikli konu, isim sorunundan kaynaklı uyuşmazlığın çözülerek Makedonya'nın uluslararası alandaki önünün açılması olarak belirlenmiştir. 2018 yılında yaşanan bu gelişmelere ve bunların Yunanistan'daki Makedon azınlık üzerindeki etkisine daha sonra değinilecektir. Ancak gerek isim sorunu gerek Makedon azınlığa dair problemlerin temelini anlaşılabilmesi ve geleceğine dair bir öngörü geliştirilebilmesi adına Yunan ulus inşa sürecinin temel parametrelerinin ve bu parametrelerin Makedonlarla kesişen noktalarının analizi büyük önem taşımaktadır.

Makedon azınlık konusu, 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Makedonya ile kurulduğu tarihten bu güne ülkesindeki azınlıklar ve azınlık hakları konusunda problemler yaşayan Yunanistan arasında önemli bir sorun alanıdır. Bir Balkan ülkesi olan Yunanistan, büyük oranda türdeş bir devlet özelliği yansıtırsa da bu durum, ülke sınırları içerisinde hiçbir azınlığın yaşamadığı anlamına gelmemektedir. Harita-1'de de bir kısmı görüleceği gibi, ülkede Müslüman Türkler, Romanlar (Çingeneler/Romaniler), Müslüman Bulgarlar (Pomaklar), Müslüman ve Ortodoks Arnavutlar, Slav-Ortodoks Makedonlar-Bulgarlar, Ermeniler, Ulahlar ve Yahudiler yaşamaktadır (Mavromatis, 2005: 359). Ancak bu grupların sayılarıyla ilgili kesin ve resmi veriler bulunmamaktadır. Eldeki veriler de gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Çünkü konunun tarafları bu sayıları kendi politikalarına uygun olarak azaltılıp çoğaltmaktadır. Yunanistan'ın verilerinde bu gruplara dair sayılar diğer kaynaklarla karşılaştırıldığında ya daha az yada hiç yok şeklinde gözükmemektedir. Bunun temelinde öncelikle Yunanistan'ın kabul ettiği azınlık politikası yer almaktadır. Ülkesindeki çoğu azınlık grubunu örneğin "Müslümanlaşmış Helenler" gibi isimlerle adlandırarak Yunan nüfusu içinde göstermesi gibi uygulamalar, farklı grupların Yunan resmi verilerindeki sayılarını azaltmaktadır. Resmi verilerde azınlıkların sayısının gerçek rakamlara göre daha

az olmasının bir diğer nedeni de, azınlık mensuplarının daha geniş haklardan yararlanmak, baskı ve kötü muamele görmemek adına azınlık kimliklerini gizleme ihtiyacı hissetmeleridir (Ülger, 2006: 262). Ayrıca, Yunanistan ülkesinde yaşayan farklı etnik, dilsel, kültürel ve dinsel unsurları azınlık olarak kabul etmediğinden, onlara ilişkin bu farklılıklar temelinde istatistikî verileri de kayıt altına almamaktadır.

Harita 1. Yunanistan'daki Farklı Etnik Grupların Yaşadığı Bölgeler



Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan>

Yunanistan dinsel azınlıklar dışındaki grupları azınlık olarak kabul etmemekte, dilsel, etnik ve özellikle de ulusal azınlıkları tanımaya yanaşmamaktadır. Bunun daha sonra üzerinde durulacağı gibi birçok nedeni olmakla birlikte, azınlık kavramının içeriğinin tartışmalı olması ve farklı azınlık türleri ile bu türlerin kendilerine özgü hak taleplerinin bulunması bu nedenlerin başında yer almaktadır. Latince küçük, az anlamında kullanılan ‘minor’ kelimesinden gelen ve çoğunlukla aynı özelliklere sahip olmamanın bir ifadesi olan azınlık kavramı her zaman sosyal, kültürel ve siyasal tartışmaların odak noktasında yer almıştır (Ürer, 2003: 11). Tarihsel süreçte sosyolojik ve hukuksal açıdan farklı azınlık tanımlarına rastlanmakla birlikte herkesin üzerinde görüş birliğine ulaştığı bir azınlık tanımının oluşmadığı görülmektedir¹. Sosyolojik açıdan azınlık kavramı, bir toplulukta sayısal bakımdan azınlık

¹ Örneğin Inis L. Claude'nin “*National Minorities: An International Problem*” (Uluslararası Bir Sorun Olarak Ulusal Azınlıklar) adlı eserinde azınlık tanımı ‘bir devletin içinde ayrı bir ulus oluşturduğuna veya bir ulusun parçası olduğuna inanmış, ancak o devletin ulusal yapısının dışında kalanlardır’ şeklinde verilmiştir (Claude, 1969: 2). J. Laponce’ın tanımına göre ise azınlık, ‘siyasi olarak hakim gruptan ortak ırk, dil, din ve ulusal mirasla ayrılan, kendi seçimleri olsa da ulusal bütünlüğe katılma isteklerinin engelleneceğinden veya kendi kimliklerini yitirerek ulusal bütünlüğe dahil olmaya zorlanacaklarından korkan bir topluluktur’ (Preece, 2001: 35). Preece ise, Capotorti’nin tanımından yola çıkarak azınlığı, ‘bir devletin nüfusu içinde sayıca azınlıkta kalan, yönetici mevkilerde olmayan, tarihsel olarak söz konusu devletin topraklarının belirli bir bölümünde yaşayan, o devletin vatandaşlığında olmalarına rağmen nüfusun geri kalan kesiminden farklı etnik, dini, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal of Management and Economics Research*

olan, başat olmayan ve çoğunluktan farklı özelliklere sahip olan grup şeklinde tanımlanmaktadır (Oran, 2000: 64). Hukuksal açıdan bakıldığında ise, konuya ilişkin gerek ulusal gerek uluslararası belgelerde üzerinde herkesin anlaştığı genel bir tanımın olmadığı görülmektedir. Bunun en temel gerekçesi, bir azınlığı tanımının duyarlı bir konu olması ve siyasal problemler yaratma olasılığının yüksek olmasıdır. Bu olumsuzluğa rağmen Milletler Cemiyeti (MC), Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK) gibi örgütler nezdinde azınlıklarla ilgili kurulan komisyonlarda, yapılan çalışmalarda genel nitelikte bazı azınlık tanımlarının üretildiği görülmektedir. Örneğin BM İnsan Hakları Komisyonu Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Raportörü Francesco Capotorti'nin 1978 yılında hazırladığı raporda azınlıklar, “*bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak azınlık olan, egemen olmayan konumda bulunan, üyeleri o ülkenin uyrukluğunda olan ancak etnik, dinsel ya da dilsel açıdan nüfusun geri kalanından ayrılan özellikler taşıyan ve kültürlerini, geleceklerini, dinlerini ya da dillerini korumak amacıyla üstü örtülü bir dayanışma duygusu gösteren grup*” şeklinde tanımlanmıştır. Diğer tanım ise, yine Alt Komisyon üyesi Kanadalı Jules Deschênes'in “*azınlık, bir devletin; sayısal olarak azınlık oluşturan, o devlette egemen konumda bulunmayan, nüfusun çoğunluğundan farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip, birbirleriyle dayanışma duygusu içinde, üstü örtülü de olsa, varlıklarını sürdürmek için ortak bir istekle yönelmiş ve amacı çoğunluk ile fiili ve hukuki eşitlik elde etmek olan bir grup vatandaşdır*” şeklindeki tanımıdır (Thornberry, 1992: 7; Oran, 2000: 7; Kurubaş, 2004: 16-17).

Bu tanımlar çerçevesinde azınlık olmanın bazı ana ölçütlerini ortaya koymak mümkündür. Bu ölçütlerden ilki *farklılıktır*. Azınlık, nüfusun geri kalanından ırksal, etnik, dinsel, kültürel ya da dilsel açıdan farklı olmalıdır. İkincisi, *sayı unsurudur*. Azınlık farklı özelliklerini koruyabilecek ve devam ettirebilecek yeterli sayıya sahip olmalı, ama nüfusun geri kalanından sayısal açıdan azınlıkta olmalıdır. Üçüncüsü *başat olmama* koşuludur. Bu gruplar nüfusun geri kalan kısmına karşı egemen olmamalıdır. Dördüncüsü, *azınlıkların vatandaş olmasıdır*. Bu durumda yabancılar, göçmen işçiler, uyruksuzlar ve mülteciler gibi sosyolojik açıdan azınlık olan gruplar hukuksal açıdan-gerçi bu konu tartışmalı da olsa-azınlık kapsamı dışında kalmaktadır. Beşincisi, *azınlıklar özbilince (azınlık bilincine) sahip olmalıdır*. Tanımlarda yer alan “*azınlık grupları içinde sağlanacak dayanışma duygusu*” da bunu gerektirmektedir (Kurubaş, 2004: 17-19; Oran, 2000: 67-69; Oran, 1991: 40-42; Arsava, 1993: 46-53).

Azınlıklar, kimliklerini oluşturan farklılık unsurlarına göre çeşitlere ayrılmaktadır. Burada azınlığın çeşidini belirleme ölçütünün, “*kimliğin ana ögesini/temelini oluşturan farklılık*” olduğuna dikkat edilmelidir. Bu bağlamda dört çeşit azınlıktan söz edilmektedir: Dinsel, dilsel, etnik ve ulusal azınlıklar. Yunanistan'da bu dört tür azınlık grubundan da insanlar yaşamaktadır. Bu çalışma kapsamında değerlendirilecek Makedon azınlıklar etnik azınlık olmakla birlikte aynı zamanda ulusal azınlık özelliği de taşımaktadır. Ulusal azınlıklar, bir devletin ülkesinde yaşayan ve orada çoğunluğu

dilsel veya kültürel özelliklere sahip bulunan ve kendi kültür, gelenek, din ve dillerini korumaya yönelik gizli veya açık dayanışma duygusu taşıyan bir toplumsal grup olarak tanımlanmıştır (Preece, 2001: 39).

oluşturan bir ulusun üyelerinden bazılarının, bir başka devlet ülkesinde azınlık durumunda olmasını ifade etmektedir. Bir başka deyişle ulusal azınlık, kendisini devletleşmiş bir başka ulusun parçası olarak gören azınlık grubudur. Azınlık çeşitleri içerisinde etnik azınlıkların yararlandığı haklar, dinsel ve dilsel azınlıkların haklarına göre daha geniştir. Çünkü etnik azınlıklar, onların kullandığı hakların yanı sıra yaşam tarzı ve kültüre ilişkin haklardan da yararlanmaktadırlar. Ulusal azınlıklar ise en geniş haklara sahip gruptur, her üçünün yararlandığı hakların yanı sıra ulusal kimliklerini koruma hakkına da sahiptirler (Kurubaş, 2004: 23-24). Uygulamada bazı devletler, kendi topraklarında dinsel azınlıkların varlığını tanımaya hazırken etnik ya da ulusal azınlıkları tanımaya yanaşmamaktadır². Dinsel hakların ve bu azınlığa ait bir dinsel otoritenin tanınması daha az sorunsuz bir biçimde kabul edilebilecek bir durumdur. Çünkü bu azınlık gurubuna devletin birliğini tehdit etmeyecek nitelikte bir takım sınırlı dini haklar verilmekle yetinilebilir. Ama diğer gruplar özellikle ulusal azınlıklar için aynı şey mümkün değildir veya yeterli olmayacaktır (Arsava, 1993: 56-57; Oran, 2000: 64; Kurubaş, 2004: 22; Koch, 1993: 267).

Yunanistan da bu gerekçelerle resmi olarak dinsel azınlık dışındaki grupları azınlık olarak kabul etmese de farklı grupların Yunan toprakları üzerinde yaşadığı çeşitli kaynaklarca ortaya konulmaktadır. Örneğin dil unsuru temelinde kaynaklar incelendiğinde Yunanistan'da resmi dil dışında konuşulan birçok farklı dil ve bunları konuşan farklı etnik grup bulunmaktadır (Güler, 2005: 240–246). Bu verilere göre ülke toprakları üzerinde Arnavutça, Ermenice, Bulgarca (Pomakların bu sayı içerisinde oranı yüksektir), Makedonca (160.000 civarında kişi), Türkçenin yoğun olarak konuşulduğu tespit edilmektedir. Ayrıca Yunanistan'da bu dillerin dışında örneğin Pontik dili (Türkiye'nin doğu Karadeniz bölgesinden gelen Rumlarca konuşulmaktadır), Balkan Romancası, Yunan Romancası, Ulah Romancası, Mased Yunancası (Armini diye bilinen grupça konuşulmaktadır), Meglence (Megelen bölgesi yani Selanik'in kuzeyinde konuşulmaktadır), Sırpça, Tsakonice gibi dillerin de kullanıldığı görülmektedir (Güler, 2005: 240–246; <https://joshuaproject.net>).

Yunanistan'ın farklı etnik ve ulusal kimliğe sahip grupları azınlık olarak tanımamasının başka nedenleri de bulunmaktadır. Bunlardan biri, Yunan toprakları üzerinde azınlıkların yaşadıkları yerlerin Yunanistan açısından stratejik öneme sahip olmasıdır. Özellikle azınlıkların sınırlara yakın yerlerde yaşamaları Yunanistan'ın güvenlik algılamalarında bu hususu birinci sıraya yerleştirmektedir. Bir diğer neden yine güvenlik algılamaları temelinde değerlendirilebilecek Yunanistan'daki farklı etnik, dinsel, dilsel grupların Yunanistan ile sorunları olan akraba devletlerinin olması (Arnavutluk, Makedonya, Bulgaristan, Türkiye) ve bu devletlerinde Yunanistan'ın sınır komşuları olması hususudur. Bu nedenle Yunanistan azınlıkları ülkesinin toprak bütünlüğü açısından da tehdit unsuru olarak kabul etmektedir. Tarihsel deneyimleri (İkinci Dünya Savaşı ve İç Savaş yıllarında ülkedeki azınlık gruplarının bir kısmının olumsuz tutumları) ve bu deneyimlerde ülke bütünlüğünün tehlikeye girmesi nedeniyle,

² Örneğin, Yunanistan'daki Türk azınlığın Müslüman azınlık olarak değerlendirilmesi gibi.
Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal of Management and Economics Research

özellikle sınır bölgelerinde yerleşmiş olan azınlıklara Yunanistan'ın daha hassas ve aynı ölçüde de baskıcı davrandığı görülmüştür (Kurubaş, 2004: 288). Özellikle bu çalışma çerçevesinde analiz edilmeye çalışılacak son neden ise, dinsel azınlıkların dışındaki azınlık gruplarının varlığının kabul edilmesinin Yunan ulus inşa sürecinin üzerine oturduğu temel değerlere zarar verebileceği ve Yunan ulusal kimliğinin tartışılmasına neden olabileceği inancıdır.

Bu çerçevede çalışmada Yunanistan'ın dinsel azınlıklar dışındaki grupları etnik ve ulusal azınlık olarak tanımayana yanaşmamasının temel nedenlerinden biri olan Yunan ulus inşa sürecinin temel dinamikleri analiz edilmeye ve bu çerçevede Makedon azınlığının bu dinamiklerdeki yeri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bunun için de öncelikle azınlıkları ortaya çıkaran tarihsel süreçler temelinde ulus-devlet ve ulus inşası tartışmaları teorik boyutlarıyla birlikte ele alınacaktır.

2. AZINLIKLARI ve AZINLIK SORUNLARINI ORTAYA ÇIKARAN TARİHSEL SÜREÇLER: ULUS-DEVLET ve ULUS-İNŞASI TARTIŞMALARI

Sosyolojik olarak azınlıklar, antik çağlardan günümüze kadar ki tarihsel süreçte her zaman var olmuşlardır. Ancak gerek hukuken tanınmadıkları gerek kendilerinde azınlık olduklarına dair bir özbilinç oluşmadığı gerekse ortaya çıktıkları dönemler itibarıyla azınlıkları koruma şeklinde bir olgu/çaba gelişmediği için azınlık olarak kabul edilmedikleri görülmektedir. Günümüzde anlaşıldığı biçimiyle azınlık kavramı, esasen modern ulus-devletin doğuşuyla birlikte ortaya çıkıp, gelişmeye başlamıştır. Modernleşme ve ulus-devletlerin doğuşu kıtalar/bölgeler itibarıyla farklılık gösterdiği için, azınlıkların ortaya çıkış süreçleri ve sahip oldukları sorunlar da devletler/bölgeler arasında farklılık sergilemektedir. Ancak ulus-devletlerin ilk olarak Avrupa'da oluşması nedeniyle azınlıklarında (özellikle ulusal azınlıkların) ilk olarak Avrupa'da ortaya çıktığı ve bu tarihsel sürece paralel olarak azınlık sorunlarının çözümü, bu çerçevede azınlık haklarının tanınması konusunda gelişmelerin de ilk olarak Avrupa'da gerçekleştiği tespit edilmektedir (Kurubaş, 2004: 1-2). Azınlıklar, Avrupa'da ulus-devletlerin ortaya çıkmaya başladığı 17. yüzyılın ortalarından bu yana uluslararası ilişkilerin önemli gündem konularından biri olma özelliğini hep korumuştur. Avrupa'da Osmanlı ve Avusturya-Macaristan gibi iki büyük İmparatorluğun dağılması ve yaşanan Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yeni sınır düzenlemelerinin yapılması sonucunda, Orta ve Doğu Avrupa'da ve Balkanlarda birçok azınlık grubu ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında da, bu bölgelerdeki azınlıkların yapısı iyice girift bir konuma ulaşmıştır (Panayi, 2000; Panayi, 1993). Azınlıklar, tarihsel süreçte her zaman, uluslararası sistemin temel aktörü olan ulus-devletlerin iç politikaları açısından bir istikrarsızlık ve ulusal güvenlikleri açısından bir tehdit unsuru olarak değerlendirilirken, bölgesel/uluslararası barış ve istikrar/güvenlik açısından da tehdit edici niteliğe sahip birimler şeklinde algılanmışlardır.

Modern anlamda azınlık olgusunun gelişmesinde, 19. yüzyıl boyunca üç dalga halinde yaşanan ulusçuluk/uluslaşma akımları ve beraberinde gelişen ulus-devletlerin oluşma süreci etkili olmuştur. Ulusçuluk, ulus-devletleri siyasal örgütlenmenin ideal biçimi olarak kabul eden, ulusların, yaratıcı

kültür enerjisinin ve ekonomik refahın kaynağı olduğuna inanan düşüncenin geniş halk kitlelerine yayılmış biçimidir. Ulusçuluğun gelişiminde toplumsal grupların oluşmasında tüm tarih boyunca önemli rol oynayan duygu, grup bilinçliliğidir. Ulusçuluk, bir yandan grup içi bilinçliliği arttırarak birleştirici olurken, bir yandan da bu bilinçliliği vurgulayarak gruplar arasında ayırıcı olmaktadır (Gönlübol, 2000: 320–325). Bu çerçevede üç dalga halinde yaşanan ulusçuluk akımlarından birincisi olan I. dalga ulusçuluk akımları, çok uluslu imparatorlukların sona ermesiyle ulus-devletlerden oluşan Avrupa merkezli bir uluslararası sistemin oluşmasının yanı sıra, tek bir ulus-devletin bünyesinde toplanamayan azınlıkların doğmasına da neden olmuştur. II. dalga ulusçuluk akımları, 20. yüzyılın ikinci yarısında sömürgelerin bağımsızlaşması sürecinde yaşanmış ve yeni azınlıkların doğmasına neden olmuştur. Üçüncü uluslaşma dalgası ise, Soğuk Savaşın bitimiyle birlikte yaşanmış ve yeni azınlıklar bir kez daha uluslararası siyasetin gündemine taşınmıştır (Ürer, 2003: 3)³.

Bu üç dalga içerisinde özellikle ulus-devletlerin oluşma süreci, yani I. Dalga ulusçuluk akımları, azınlıkların ortaya çıkışında ve günümüzde de devam eden azınlık sorunlarının doğmasında önemli bir aşamadır. Ulus-devletlerin oluşumu ile azınlıkların ortaya çıkışında var olan paralelliğin nedenleri, genel olarak; ulus-devletlerin ülke sınırlarının oluşması sırasında güç mücadelesinin bir sonucu olarak ulusun sınırlarının göz önüne alınmaması ve yeni oluşan siyasal yapıların toplumsal farklılıkları ortadan kaldırarak türdeşliği sağlama çabası içerisinde girmeleridir (Preece, 2011: 17-18). Ulus-devlet içinde “bütünlük”ün bozularak “farklı” bir grubun ortaya çıkması ve bu grubun farklı olduğu bilincinin gelişerek farklılıklarının korunması gerektiğinin anlaşılması ile azınlık kavramı oluşmaya başlamıştır. Böyle bir düşünce ancak merkezi devlet içerisinde olabilirdi, çünkü İmparatorluk sistemi merkezîyetçi olmadığı; etnik, dinsel, dilsel bütünlüğü sağlamakta ilgilenmediği ve sadece İmparatorluğa sadakat bağına önem verdiği için azınlıkların bu sistem içinde doğuşu da mümkün olmamıştır. Ne zaman ki ulus-devletleşme süreci başlamış ve böylece merkezi devletler oluşmuştur, o zaman azınlık kavramı ve beraberinde de azınlık sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır (Oran, 2000: 18).

Ulus-devletleşme süreci ile azınlıklar arasındaki bu bağlantının incelenmesine öncelikle ulus-devletin ne olduğuna dair genel bir tanımla başlamak yerinde olacaktır. Ulus-devlet, sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üzerinde, yasal güç kullanma hakkına sahip, yönetimi altındaki toplulukları ve bunlara ait alt kimlikleri, gelenek ve köken mitlerini canlandırarak ortak kültür, simgeler ve değerler çerçevesinde türdeşleştirmeye çabalayan ve böylece tek bir bütün olarak genelleştirilmiş ulus adında bir üst kimlik içinde onları örgütleyen siyasi yapılardır (Guibernau, 1997: 93). Ulus-devletler, sınırları içinde herkesin, aynı özelliklere sahip türdeş bir topluma dönüştürüldüğünde güçlü bir yapı olacağı varsayımına dayanır (Smith, 2002: 112–113). Ulus-devletlerde, türdeş bir toplum yaratılarak ulusun

³ Bu yaklaşım Erözden tarafından da şu şekilde ifade edilmiştir. Geçmişten günümüze üç tip ulus-devletin kurulduğu görülmektedir; Birincisi, Avrupa ve Avrupa yakın çevresi merkezli ulus-devletler; ikincisi, özellikle Amerika kıtasında gözlenen yerli halkın soykırımla ortadan kaldırılması ve göçmen bir nüfusun getirilmesi ile oluşturulan ulus-devletler ve üçüncüsü de; 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan sömürgecilikten sonra oluşan ulus-devletlerdir (Erözden, 1997: 89).

birliğini sağlamak için de bir takım uluslaştırma araçlarından (eğitim, askerlik, hukuk, dil gibi) yararlanılır. Bu nedenle etnik, kültürel, dilsel vb. çeşitlilik, toplumsal birlikle özdeşleştirilen siyasi birliği engelleyen bir olgu olarak görülmektedir (Friedman, 2002: 97-105, 112-123, 140-167). Oysaki ulusların sınırları ile ulus-devletin sınırlarının örtüşmesi kurgusu gerçek dünyada karşılığını bulamamaktadır. Çünkü ulus-devletin doğması sırasında sınırlar oluşturulurken aynı etnik ve ulusal gruptan insanlar farklı siyasi sınırlar içinde kalmaktadır⁴.

Ulus-devletin, ulus ile devlet sınırlarının çakıştığını kabul eden temel bir mantık üzerine kurulmuş olması ancak böyle bir şeyin gerçek dünyada çok da fazla karşılığını bulamaması neticesinde, alt kimliklerin (azınlıkların) ulusal üst kimliğe (çoğunluğa) katılımının sağlanmasına çalışılmıştır. Oysaki o ülkede yaşayan bütün toplulukların tam ve eksiksiz, kayıtsız ve şartsız bir biçimde bu üst kimliğe katılımları söz konusu değildir. Bu topluluklar, böyle bir tam katılım olmadan da vatandaş olarak o ülkede yaşamaya devam etmektedir. Böyle bir durumda o toplumda çoğunluğu oluşturanlar, bu farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla yukarıda değinilen uluslaştırma araçlarını kullanarak ulus inşası⁵ (nation bulding) yöntemine başvurmuşlardır. Avrupa'da yaşanan tarihsel gelişmeler de bu teorik çerçeveyi doğrulamaktadır (Kurubaş, 2004: 7).

Ulus inşası sürecinin birbiri ile bağlantılı üç temel ögesi bulunmaktadır. Birincisi bütünleştirici bir ideolojiden beslenmesidir. Bu ideolojiye göre öncelikli kimlik ve sadakat; aşirete, kabileye, etnik veya dinsel bir gruba bağlı kaldığı ve 'ulusal kimlik düzeyi' ikinci plana itildiği/tümüyle kaybolduğu sürece ulus-devlet istikrarsız bir yapıya bürünecektir. Ulus inşa sürecinin ikinci ögesi; birbirine gevşek bağlarla bağlı olarak önceden var olan grupların bir toplumla bütünleşmesidir. Bunun içinde toplumsal gruplar arasındaki iletişim yolları güçlendirilmelidir. Ulaşım ve iletişim altyapılarının, yerel alanlarda ulusal bir ekonominin ve medyanın rolünün güçlendirilmesi toplumsal bütünleşmenin anahtar unsurlarıdır. Ulus inşası sürecinin son ögesi ise; kendi topraklarını gerçekten kontrol edebilen işlevsel bir devlet aygıtının gerçekleştirilmesidir. Devlet inşası, başarılı bir ulus inşasının temel noktasıdır. Özellikle çok etnikli toplumlarda, ama ulus-devletin kurulmasının amaçlandığı her toplum için de geçerli olmak üzere, toplumsal bütünleşme ve ulus-devlet kurma amacına hız kazandırma da çeşitli maddi teşvikler (finansal, ekonomik, hizmet istihdamı vs.), kültürel gereçler (dil politikası, eğitim politikası, askerlik ve siyasi katılım hatta din politikası gibi uluslaştırma araçları) veya zorlama gibi yöntemler bizzat da devlet tarafından uygulanmaktadır (Hippler, 2007: 12-14). Kültürel gereçlerde, eğitim ile ulus bilinci, askerlik ile vatan bilinci, siyasi katılımı da vatandaşlık bilinci aşılarmaya çalışılmaktadır. Bu sürecin sonunda da azınlığa veya yerele ait her şey (adet, dil, sadakat) aile ve folklor gibi küçük birimlere havale edilerek zamanla değerlerini kaybetmekte ya da etkileri en aza inmektedir

⁴ Kültürel ve etnik bakımdan türdeş olarak nitelendirilebilecek ülke sayısı sınırlıdır. İzlanda, Kore ve Portekiz verilebilecek az sayıda örnekten bir kaçıdır (Kurubaş, 2004: 7).

⁵ Ulus inşası, özellikle uluslararası seviyede, devletin dağılmasının ve toplumsal parçalanmanın önlenmesinin politik bir seçeneği olarak, askeri çatışmayla sorunu çözmeye bir alternatif olarak, yeri geldiğinde askeri müdahalelerin bir parçası olarak ya da yaşanan çatışmalar sonrasında kullanılacak politikaların bir unsuru olarak günümüzde de çok fazla tartışılan bir kavramdır. (Hippler, 2007: 8).

(asimilasyon süreci⁶). Uluslaştırma ideolojisine göre ulus inşası projesi ne kadar başarıya ulaşırsa azınlık sorunlarının ortaya çıkma riski de o kadar azalmaktadır. Fakat bu proje tam olarak gerçekleşmezse ki tarihsel süreçte örneklerin bu yönde olduğu görülmektedir, ulus-devlet içinde azınlıkların ortaya çıkması da kaçınılmazdır. Bu azınlıklarda böyle bir süreç sonunda kültürel, siyasal hatta silahlı mücadele yolunu tercih edeceklerdir/etmişlerdir (Mcneill, 1986; Guibernau, 1997: 111).

Ulus inşa sürecinin, daha öncede değinildiği gibi, üç temel ögesinden en önemlisi, bütünleştirici bir ideoloji kurmak diye tasvir edilen ortak bir ulusal kimliğin yaratılmasıdır. Yani “ulus” diye tanımlanan şeyi belirleyen ortak özelliklerin ortaya konulmasıdır. Bu ortak özellikler ise, öncelikle ulusu tanımlayan bir isim, ortak tarih bilinci, ortak bir dil, ortak din, ortak kültürel değerlerdir. Hatta bunlara ortak bir amaç, ortak güvenlik algılaması, “öteki” üzerinden ulusal kimliğin tanımlanması gibi öğelerde eklenmelidir. Dolayısıyla ulus-devlet demek, aynı dili konuşan, aynı kültür ve tarih mirasını paylaşan, *mümkünse* aynı soydan gelip aynı dine inanan⁷ ulus ile devletin örtüşmesidir. Bu ortak özellikler belirlendikten sonra bir takım uluslaştırma araçları kullanılarak gerek bu özelliklere sahip ulus içinde bütünlüğü sağlamaya (bu ulusal kimliğe olan inancı pekiştirmek) gerek bu ortak özelliklerden birine veya birkaçına (hatta hiçbirine) sahip olmayan grupların bu ulusal kimliği benimsemelerini, bu kimlik içinde asimile olmalarını sağlayarak türdeş bir bütün yaratmaya çalışılmaktadır. İşte Guibernau’ nun tanımının üçüncü boyutu da bu şekilde gerçekleştirilerek ulus-devlet süreci tamamlanmaktadır. Bu üçüncü boyut çerçevesinde, ulusal kimliğin güçlendirilmesi amacıyla azınlıkların sert önlemlerle bastırıldığı, sorun oluşturdukları düşünüldüğü çerçevede ulus-devlet tarafından asimilasyona, segregasyona (ayrımcılık), zorunlu göç, vatandaşlıktan çıkarma ve hatta soykırıma tabi tutuldukları görülmektedir (Kurubaş, 2004: 8).

Ulus-devletlerin oluşum sürecinde olduğu gibi günümüzde de ulus-devlet ile azınlıklar arasındaki sorunlar varlığını korumaktadır. Ancak özellikle 90’lı yılların başında yapılan ulusal bazdaki birçok düzenlemeyle toplumsal bütünleşme süreçlerine bu grupların da dâhil edilmesi ile sorun bir parça çözülmeye çalışılmaktadır. Bu aşamada şu noktanın altının çizilmesi yerinde olacaktır; azınlıkların talepleri her zaman için kırılğan bir yapıya sahip ulus-devletler üzerinde gerilim yaratmaktadır. Ancak bu gerilim tarihsel örneklerin de gösterdiği üzere uygulanan ulus inşası süreci ile çözülmemekte hatta daha da tırmanmaktadır. Artık günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle sorunların çözümü ve toplum içinde barışın sağlanması için hem politik hem yönetsel kurumların kısmen yeniden mimarisinden söz edilmektedir. Günümüzde bu süreç ‘ulus-devletin yeniden inşası’ şeklinde kavramlaştırılmıştır.

⁶ Asimilasyon, toplumlar arasındaki etnik, sosyal, kültürel ve ekonomik farklılıkları egemen grubun lehine ortadan kaldırmayı öngörmektedir. Asimilasyon süreci kendini pek çok alanda gösterir, ama bu sürecin temelinde özellikle dil politikaları yatmaktadır. Çünkü azınlıklar kültürel kimliklerini ancak dilleri ile sürdürebilmektedir. Bu sebeple de ulus-devlet, genelde kurucu ulusun dilini, yani çoğunluğun kullandığı dili resmi dil yapıp, bu dilin her alanda kullanılmasını zorunlu kılmaktadır (Çoban, 2005; Terzioğlu, 2007).

⁷ Mümkünse kelimesi, Yunanistan örneğine tam da denk düşen bir kelimedir. Çünkü Yunanistan, ülkesinde yaşayan bazı azınlık gruplarını örneğin “Müslümanlaşmış Grekler” gibi ifadelerle tanımlayarak, dinin sonradan bazı etkenlerle değişmiş olmasına rağmen soyun (kökenin) aynı olduğu belirtmeye çalışılmıştır. Böylelikle onların da bu ulusun bir parçası olduğu vurgulanarak azınlık olmadıkları kanıtlanmak istenmektedir.

Önceleri sorunların çözümünde ekonominin iyileştirilmesi ile bu tartışmaların ortadan kalkacağı belirtilmekte idi, oysaki görülmüştür ki ekonomi çok iyi de olsa azınlıkların ulus-devlete yönelik talepleri varlıklarını korumaktadır. Bu çerçevede ulus-devletin azınlıkların taleplerine yönelik gelişen yeniden inşa sürecinde uzlaşma, yerel temsil, federalizm, çok kültürlülük ve kültürel özerklik gibi yöntemlerle/isteklerle karşılanmaktadır.

3. YUNAN ULUS İNŞA SÜRECİ: TEMELLERİ, UNSURLARI VE ETKİLERİ

Yunan ulus-devletinin kurulması ve bu süreçte izlenen ulus inşa politikaları ile azınlıkların ve azınlık sorunlarının doğması birbiriyle bağlantılı süreçlerdir. Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanarak devlet teşkilatını kurduğu 1830 yılı temel alınacak olursa, öncelikle ulus-devletin temel öğelerinin nasıl belirlendiğiyle başlanması yerinde olacaktır. Bu çerçevede Yunanistan, yukarıda da belirttiğimiz Guibernau'nun tanımından yola çıkılacak olursa (*ulus-devlet sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üzerinde yasal güç kullanma hakkına sahip yapı olarak belirlenmişti*), 1830 yılı itibarıyla, her ne kadar nihai haline ulaşmasa da sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üzerinde yasal güç kullanma hakkına sahip, yönetim şekli Krallık olan bir devlet olarak kurulmuştur. Ancak bu Guibernau' nun tanımının ilk boyutudur, bundan başka iki boyutu daha vardır. İkinci boyut, genelleştirilmiş ulus adında bir üst kimlik yaratmak, üçüncüsü ise, ortak kültür, semboller ve değerler çerçevesinde türdeşleştirmektir. Bu ikinci boyut yani ulusal bir kimlik yaratılması (ulus inşa süreci) Yunanistan örneğinde 1830 yılında başlayan bir süreç değildir. Romantizm ve onunla ilişkili ulusçuluk anlayışına göre, "*uluslar tarih içinde hep vardılar, belli bir dönemde bunun 'bilincine' erişenler, kültürlerine sahip çıkmışlar ve bağımsız devletlerini kurmuşlar ya da bu yönde çaba harcamışlardır*" (Millas, 1999: 17; Beaton, 1988: 92-108). Bu anlayıştan da hareketle tarihsel süreç içerisinde kimi zaman önce ulusun inşa edildiği, sonra ulus-devletin bu inşa edilmiş ulus üzerinde kurulduğu, kimi zaman da önce ulus-devletin kurulduğu ve devletin ulusu inşa etmeye başladığı görülmektedir. Ancak Yunanistan örneğinde bu süreçleri kesin bir çizgi ile birbirlerinden ayırt etmek mümkün değildir. Yunanistan bağımsızlığını 1830 yılında kazanarak tarih sahnesindeki yerini almıştır. Yunan ulus inşası, en azından ulusal bilincin oluşması (ulusal kimliğin oluşturulması) aşaması ise 18. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlamıştır. Ancak ulus-devlet kurulduktan sonra da bu ulus inşa süreci devam etmiştir.

Yunan ulusçuluğunun doğuşu ve Yunan ulusal kimliğinin kurgulanması/oluşturulmasında etkili olan sürecin "*Yunan Aydınlanması*" diye bilinen ve 18. yüzyılın ortalarından başlayarak 19. yüzyılın başlarında doruğuna varan akım olduğunu belirtmek gerekir. Bu süreçte ortak dil ve ortak bir ismin belirlenmesi yönünde gelişmeler yaşanmıştır (Millas, 1999: 43). Ancak Yunan ulus inşa sürecinin öncelikli aşamasının, ulusal bilincin canlandırılması ya da oluşturulması olduğu bir gerçektir. Bilinç, daha öncede üzerinde durulduğu gibi, var olanı kavramak, anlamak, öğrenmek anlamında kullanılır. Ulusal bilinç, bir ulusun var olan ulusçuluğunu anlaması demektir (Millas, 2004: 162-163). Yunan ulusunu ortaya çıkaran Yunan ulusal bilincinin kişisel düzeyde çok eskilerde belki de 15. yüzyılda, toplumsal düzeyde bir güç olarak ise 18. yüzyılda hatta daha da geç bir dönemde görüldüğü

savunulabilir. Bu bilinç öncelikle ortak bir ismin benimsenmesiyle kurulmaya çalışılmıştır. Çünkü ulusu tanımlayan bir “*isminin*” olması gerekmektedir. “*Yunan*” sözcüğü önce Perslerin, sonra Arapların Antik Yunanlılara ve sonraları da çağdaş Yunanlılara verdiği isimdir. Yunanlılar “*İyonya*” sözcüğünden türetilen “*Yunan*” sözcüğünü tarih içinde hiç kullanmamışlardır. Eski Yunanlıların kendilerine “*Helen (Hellen-Ellas)*” dedikleri ve ortak bir dil ve ortak din (tanrı/tanrılar) bilinci oluşturdukları görülmektedir (örneğin Olimpiyatlara “*Helen*” olmayı almama gibi). Antik Helenlerin ise, üç ayrı kökenden geldikleri belirlenmektedir: Akalar, İyonyalılar, Dorlar. Antik Helenlerin dili de temelde bu farklı kökenlerden kaynaklanan lehçelere ayrılmaktadır (Millas, 2004: 161). Hıristiyanlığın kabulü ve yayılmasıyla birlikte kendisine Helen diyen insanların çoğu kendilerini “*Hıristiyan*” olarak da tanımlamaya başlamışlardır. Bu gelişmeyle dünyada kendini Helen diye tanımlayanların sayısı çok azalsa da, Helen dili (Yunanca) resmi ve saygın bir dil ve Hıristiyanlığın ortak dili olarak varlığını korumuştur. Bizans döneminde ise Helence konuşan Ortodoks Hıristiyanlar kendilerini nitelerlerken “*Roma*” sözcüğünden türetilen “*Romios*” (Rum) sözcüğünü kullanmaya başlamışlardır. Kimi bölgelerde ise bir Antik Helen soyun adından türetilmiş ve Batı dünyasının da kullandığı bir sözcük olan “*Grekos*” (Grek) kullanılmıştır (Millas, 1999: 48-49). Grup kimliğini belirleyen bu farklı isimlerin kullanımı, 19. yüzyılın başlarında da devam etmiştir. Osmanlı yıllarında Helence konuşan Ortodoks halk kendisini “*ethnos*” ya da “*genos*” sözcükleriyle de nitelemişlerdir. Cemaat ya da soy anlamına gelen bu sözcüklerle millet sistemi içinde “*dışlanan etnik grup*” duygusu sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Yunan ayaklanmasının öncülerinden Valestinli Regas’a göre bu ulus ‘*Romios*’lardan (Rumlardan) oluşmaktaydı. Ayaklanma sırasındaki en saygın ideolog A. Korais ise bu ulusa Grek denmesi görüşünü savunmaktaydı. 19. yüzyıl sürecinde halkın yarısı Helen sözcüğünü kullanmaya başlamıştır ve böylelikle “*Helen ulusu tabiri*” tarih sahnesine çıkmıştır. Bugün Yunanlılar kendilerini Helen diye adlandırmaktadır (Millas, 2004: 163).

Yunan ulus inşa sürecinin kesintisiz ve kökleri çok gerilere dayanan tarih boyutunun oluşturulması, resmi tarih görüşünün büyük ve ünlü ismi K. Pappariopoulos tarafından yazılacak olan “*Yunan Ulusunun Tarihi*” adlı yapıtla doruğa ulaşmıştır⁸. Bu anlayışa göre, “*Yunanlılar kesintisiz 3000 yıldır tarih sahnesinde var olan bir ulustur ve atalarının temel kültürel özelliklerini paylaşmaktadırlar*” denilerek ulus inşasının ortak kültür boyutu da oluşturulur (Millas, 2004: 55). Bu kültürel yapı genelde Yunan kültürünün üstün olması ya da gurur duyulacak özelliklere sahip olması üzerine kuruludur. Böylelikle Yunan ulus inşa sürecinin öncelikle ulusun isminin belirlenmesi aşaması gerçekleştirilmiş, daha sonra ulusal tarih ya da köken yaratma/tanımlama süreci oluşturulmuş ve bu birtakım kültürel özelliklerle desteklenmiştir.

⁸ Yunan ulusal tarihine ilişkin olarak, günümüzde Yunanlı tarihçiler arasında dahi farklı yorumlar getirenler bulunmaktadır. Örneğin tanınmış tarihçi Yanis Kordatos, Çağdaş Yunan ulusunun (her ulus gibi) Antik dünyanın bir devamı değil, çağdaş dönemde ortaya çıkmış bir ulus olduğunu yazmaktadır. Yunanistan’da buna benzer görüşler günümüzde de çok yaygın olarak ifade edilmektedir.

Yunan Krallığı 1830 yılında kurulduğunda, antik Helen'e dayalı "kadim Yunan tarihi" anlayışı, onun için hazır bir ulusal kimlik sağlamıştır. Bu bağın kurulması, Yunan devletine, üstlerinde yaşadıkları toprakla halk arasındaki bağı ve bir tarih bilincini sağladığı gibi dışta da Pan-Helenismin (Phyllhellenismin) etkisinde olan Batı ile sıkı ilişkilerin kurulmasını sağlamıştır (Prevelakis, <http://www.lse.ac.uk>, 2008). Antik Helen'le başlatılan bu tarih inşa süreci, (o topraklarda Antik Helen'in varlığını sürdürmüş olması, etnik köken olarak Yunanlıların Antik Helen'in torunları olmaları) milattan önceki yüzyıllar ile 1830 yılı arası düşünülecek olursa, bir bütünlük içermemektedir. Çünkü Antik Helen'in varlığının sona erdiği dönemden sonraki süreç eksiktir. Yunan tarihinin inşasında bu kesintiyi gidermek için de çalışılmıştır. Aslında 18. ve 19. Yüzyıl Avrupa'sında karanlık (gerici) bir dönem olarak nitelendirilen Bizans dönemi (yaklaşık 1100 yıllık) Yunan tarihine eklenmiştir. Ancak, Bizans dönemine karşı takınlan bu olumsuz tavır sürecin kolay bir şekilde gelişmesini engellemiştir. Bunun için de öncelikle Makedon dönemiyle başlanmış, Antik Makedonlar Yunan olarak algılanmış ve aslında kökeni konusunda uzlaşmazlık olan fakat Yunan olmadığı konusunda görüşlerin ağırlıklı olduğu Büyük İskender'in Yunan kökenli olduğu tartışılmaz kabul edilmiştir. Büyük İskender Yunan birliğinin sembolü olarak ele alınmaya başlamıştır. Ayrıca Yunan tarihi Büyük Makedonya Krallığı'nın da öncesine götürülerek Kiklad, Miken, Minos medeniyetleri ve Homeros Destanı ile birleştirilmiş ve kesintisiz bir Yunan tarihi oluşturulmuştur (Heraclides, 2002: 57; Liakos, 2001: 57, Pirinççi: 2006: 65). Günümüzde Yunanistan'ın Makedonya ile isim konusunda yaşadığı tartışmanın temelinde de bu tarih anlayışı yatmaktadır, çünkü Yunanistan tarafından Makedonya'nın bağımsızlık sürecine, Yunan ortak coğrafya algısı ve kesintisiz tarih anlayışının sorgulanmasına neden olacağından tepki verilmektedir.

Bu şekilde Antik Helen döneminden sonra Makedon tarihi de sürece eklenmiş ve 1100 yıllık Bizans tarihinin eklenmesi sürecine geçilmiştir. Çünkü Osmanlı dönemi öncesi süreç Bizans İmparatorluğu dönemini kapsamaktadır. Bizans'ın Yunan tarihi içerisine dâhil edilmesinde, bu dönemde Avrupa'da gelişen Romantizm akımı ile Ortaçağ'ın övülmeye başlanması etkili olmuştur. Çünkü Aydınlanma ve Fransız Devrimi'nin ardından gelişen bu akım Hıristiyanlığın yeniden keşfedilmesine neden olmuş ve önceden karanlık, gerici olarak adlandırılıp çekinilen Bizans dönemi, Yunan tarihine dâhil edilmiştir (Tsoukalas, 1999: 11; Morin, 1988: 91; Heraclides, 2002: 57). Ayrıca bu gelişme ile Yunan devleti için en önemli katkının Bizans ile yapıldığı, çünkü bu dönemde Yunanlıların ilk defa tek devlet içinde bir araya gelmelerinin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Böylelikle Yunanistan için günümüzde de geçerliliğini koruyan beş Helenizm dönemi oluşturulmuştur: Antik Helen, Makedonya, Bizans, Türkokrasi (Osmanlı egemenliği) ve yeni kurulan Yunan devleti dönemleri (Clogg, 2007: 69).

Yunan ulus inşa süreci 1920'lere kadarki süreçte genel hatlarıyla kendini tamamlamıştır. Bu süreçte, ortak tarih ve kültür bilincinin yanı sıra etkili olan bir diğer faktör de din olmuştur. Hatta denilebilir ki, din içlerinden en ön plana çıkan öğedir. Çünkü dil, etnik köken, tarih bilinci gibi konularda birbirinden farklılık gösteren Yunan Devleti'nde bir tek Ortodoksluk her kesim için ortak/birleştirici faktördür. Dolayısıyla ulus inşa sürecinde Ortodoksluk veya Ortodoks Kilisesi en etkili güç olmuştur.

Yunan ulus inşa süreci, bir bütün halinde ele alındığında, içsel faktörlerin yanı sıra dışsal etkenlerin de çok büyük ölçüde belirleyici olduğu söylenebilir. Özellikle Batı'nın Yunan ulus-devletinin oluşum sürecindeki konumu da düşünülecek olursa, ulus inşa sürecinin düşünsel planına yönelik destek anlamında belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Çünkü Aydınlanma dönemi ve Rönesans ile birlikte Avrupa, tarihsel ve kültürel köklerini Antik Helen'de aramaya başlamıştır. Batı'nın (Avrupa'nın) bu çabaları ise, tüm Avrupa'da Antik Helen'e yönelik hayranlığın güçlenmesine yol açmıştır. Avrupa'da Antik Helen'e duyulan bu hayranlık ve Avrupa'nın kültürel köklerini Antik Helen'e dayandırma çabası Yunan Devleti'nin kurulmasında olumlu bir desteğe dönüşmüştür. İlişkiler sadece bu destekle de sınırlı kalmamış, Antik Helen'le kurulan bu bağ, Batı'nın Yunanistan'a bugüne kadar ki süreçte çeşitli vesilelerle destek vermesinde de belirleyici olmuştur. Yunanistan'a atfedilen "Avrupa uygarlığının kurucusu" değeri, devletin, karşılaştığı sorunlarda Avrupa kamuoyunun desteğini sürekli olarak arkasına almasını sağlamıştır/sağlamaktadır (Pirinççi, 2006: 74-75).

Guibernau'nun ulus-devlet tanımının son boyutu ise ortak kültür, simgeler ve değerler çerçevesinde türdeşleştirmektir. Yunan ulus inşa sürecinde ortak bir isim, tarih, din boyutları oluşturulmuştur. Bundan sonraki süreç, ulusal yapının bazı uluslaştırma araçları kullanılması yoluyla türdeşleştirilmesidir. Ancak bu boyut, tüm ulus-devletlerde olduğu gibi sancılı bir sürecin başlamasına ve yukarıda belirttiğimiz ortak değerlere sahip olmayan/benimsemeyen tüm gruplar gibi Makedon azınlıkla da bir takım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

4.YUNANİSTAN'DAKİ MAKEDON AZINLIĞIN YAŞADIĞI SORUNLARIN YUNAN ULUS İNŞASI TEMELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yunanistan toprakları üzerinde Arnavut, Romen, Bulgar, Pomak, Yahudi, Türk olmak üzere çok farklı etnik, dilsel ve dinsel azınlıklar yaşamaktadır. Bu azınlıklardan biri de Makedonlardır. Yunanistan, "Slav Makedonların" Yunan asıllı bir halk olduğunu iddia etmekte, onların Makedon etnik/ulusal kimliğini kabul etmemektedir. Yunanistan Hükümeti'nin resmi politikalarından bağımsız olarak, Yunan halkının da birlikte yaşadıkları Makedonları çok uzunca bir süre Makedon olarak değil de Bulgar olarak adlandırdıkları görülmektedir. Yunanlıların bu halkı Makedon olarak adlandırmaya başlamaları daha sonraki tarihlerde gerçekleşmiştir (Poulton, 1995: 210-211) ⁹.

⁹ Makedonya Slavlarının ulusal uyanışının (ulusal bilinçlerinin canlanmasının) XIX. yüzyıl ortalarında başladığı görülmektedir. Bu gelişmenin yaşanmasında da Bulgar faktörü belirleyici olmuştur. Çünkü o dönemlerde Makedonya Slavları arasında "Bulgar" kimliğinin benimsenmesi yönündeki tutumların yaygın olduğu tespit edilmektedir. Ayrıca kullandıkları lehçenin de (Slav lehçesi) Bulgarların kullandığı lehçeye çok benzediği bilinmektedir. Ayrıca, Makedonların Bulgar ulusal hareketine de katıldıkları görülmektedir. Ancak, tüm bu süreçlere/paralelliklere rağmen yaşanan bir takım gelişmeler sonucunda Makedonların Bulgarlardan ayrıldığı belirlenmektedir. 1877 Rus-Osmanlı Savaşı ile 1878 yılında bağımsız bir Bulgar devletinin de-facto kurulmuş olması ancak Makedonya'nın Osmanlı yönetiminde kalması, Makedon topraklarında yoğun bir biçimde Sırp ve Yunan asimilasyonist politikalarının uygulanması, yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile bölgenin Bulgarlardan tamamen kopması ve Tito Yugoslavya'sında ayrı bir Makedon ulusu ve ulusal kimliği nosyonunun sürekli olarak vurgulanması gibi nedenlerle Slav Makedonlar ile Bulgarlar birbirlerinden uzaklaşmışlardır (Yasamee, 1997: 71-86).

Ege Makedonları olarak da bilinen Slav kökenli topluluk, Makedon ulusunun bir parçasıdır ve tarihi çok eskilere dayanan Makedonya'nın 1912 tarihinden itibaren Yunanistan hâkimiyetine geçen Ege Makedonyası'nda yaşamaktadır. Bölgedeki en etkili/kapsamlı sayımlardan biri, bu bölgelerin Osmanlı hâkimiyetinden çıktığı 1912 Balkan Savaşları'ndan hemen önce yapılmıştır. Bu sayıma göre, Ege Makedonya'sında yaşayan grupların sayıları şu şekilde tespit edilmiştir: 326.426 Makedon, 40.921 Müslüman Makedon (Pomak¹⁰), 289.973 Türk, 4240 Hıristiyan Türk, 2112 Çerkez, 240.019 Grek, 13.753 Müslüman Grek, 5584 Müslüman Arnavut, 3291 Hıristiyan Arnavut, 45.457 Ulah, 3500 Müslüman Ulah, 59.560 Yahudi, 29.803 Çingene (Roman), 8100 (diğer) toplam 1.073.549 kişi. Ancak 1913 yılından sonra özellikle 1926'ya kadarki dönemde bölgeden büyük göçler yaşanmış ve özellikle Türkiye'den mübadeleyle gelen Rumların genelde bu bölgeye yerleştirilmeleri nedeniyle demografik yapıda köklü değişiklikler olmuştur (Poulton, 1995: 211; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 1999). Türkiye, Bulgaristan, SSCB, Sırbistan ve diğer ülkelerden göç eden "yeni Yunanlılar" ağırlıklı olarak Ege Makedonya'sına yerleştirilmişlerdir. Ege Makedonyası'nın nüfusu 1920 yılında 1.070.000 iken, mübadelede buradan 388.146 Müslüman/Türk ayrılmış ve geriye ortalama 650.000 kişilik bir nüfus kalmıştır. Bunların ise çok az bir kısmının ana dilinin Yunanca olduğu ancak, esas itibarıyla Slav-Makedonlardan oluştukları çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Yunanistan'ın uyguladığı iskân politikası sonucunda Ege Makedonyası'na, hem Türkiye'den hem de diğer ülkelerden göç eden ortalama 650.000–700.000 Yunanlı yerleştirilmiş ve bu iskân 1928 yılına kadar sürmüştür (Shea, 1997: 106, Hatipoğlu, 1999: 326-327). Bu yeni gelen Yunanlıların ise, Ege Makedonyası ile ne kültürel ne de tarihi bağları bulunmamaktadır. Gelenlerin kendi aralarında dahi bir ortak geçmişleri yoktur (Türkiye, SSCB, Bulgaristan, Sırbistan'dan geldikleri düşünülecek olursa). Dolayısıyla bu süreç hem yeni yerleşenler hem de bölgenin eski sakinleri olan Makedonlar açısından birçok sorunu içerisinde barındırmıştır.

Günümüzde Ege Makedonya'sında yaşayan Slavların (tüm Slav kökenlilerin) sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte 10.000 ile 300.000 arasında oldukları tahmin edilmektedir. Bazı kaynaklara göre, Yunanistan topraklarında 500.000 Slav'ın (hatta Makedon'un) yaşadığı da ifade edilmektedir (Hill, 1999: 19; Alp, 2002: 72). Bu sayılardaki tutarsızlıklar temelde iki sorundan kaynaklanmaktadır. Birincisi, nüfus yapısının tespitinde dinin mi, yoksa ulusal kimliğin mi esas alınacağı sorunu diğeri ise, kendilerine etnik veya dini bir kimlik yüklenen grupların bunları ne kadar benimsediği ve kendilerini gerçekte ne olarak tanımladıklarıdır. Ayrıca daha önce de değinildiği gibi nüfus sayımının kimler tarafından yapıldığına bağlı olarak da bu sayılar değişmektedir (Kayapınar, 2004: 87).

İnsan hakları ve azınlık haklarını korumaya yönelik olarak BM, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği çerçevesinde hazırlanmış çeşitli andlaşmalara taraf olan Yunanistan'ın günümüz politikası bu grupları azınlık olarak tanımamak yönünde de olsa, 1920 yılında, Yunan Sevr'i diye bilinen andlaşmayla "bütün Yunanistan toprakları" üzerindeki "tüm azınlıkların" haklarını korumayı tek taraflı olarak

¹⁰ Poulton eserinde Pomakları, Müslüman Makedon olarak nitelemiştir (Poulton, 1995)
Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi / Journal of Management and Economics Research

taahhüt ettiği görülmektedir. Bu genel andlaşma ile Yunanistan, ülkesi üzerinde Yunan olmayan tüm azınlıkları din farkı gözetilmeksizin ayrımsız koruma yükümlülüğü altına girmiştir (Poulton, 1995:211; Kut, 1997: 300). Dolayısıyla bu belgeyle Yunanistan'ın topraklarında azınlıkların yaşadığını kabul ettiği görülmektedir. Ancak daha sonraki tarihlerden itibaren Yunan resmi politikası azınlıkları tanımama yönünde değişmiştir. Bunun temelinde de Yunanistan'ın güvenlik algılamaları yatmaktadır. Ancak Makedon azınlığın tanınmamasında bu güvenlik algılamalarının yanı sıra açığa çıkan bir diğer unsur daha vardır. Bu unsur, öncelikle Yunan ulus inşasının temel parametrelerinin Makedon azınlıkla kesişen noktaları ve 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Makedonya ile Yunanistan'ın yine ulus inşasına dayanan tarih, anayasa, bayrak gibi alanlarda yaşadığı sorunların Yunan coğrafyasında yaşayan Makedonlara etkileridir. Bu konudaki temel analizlere geçmeden önce, Makedon azınlığın Yunan topraklarındaki tarihi üzerinde durulması konunun bütünlüğü açısından önem taşımaktadır.

Ege Makedonyası diye adlandırılan bölge, tüm Balkanlar açısından merkezi ve stratejik bir konuma/öneme sahiptir. Orta Avrupa'yı Akdeniz'e bağlayan Morava ve Vardar nehirlerinin oluşturduğu iki Makedon vadisi, asıl Makedonya'nın büyük merkezi Selanik'e kadar uzanmakta olup, tarih boyunca çeşitli fetih hareketlerine maruz kalmıştır (Armaoğlu, 2003: 580-581). Ayrıca Balkanların dağlık yapısı düşünülecek olursa tarıma elverişli toprakları ile Makedonların yaşadıkları yerlerin stratejik önemi bir kez daha artmaktadır (Hatipoğlu, 1999a: 47). Makedonya çağlar boyunca çeşitli kavimlerin istilasına uğradığı için farklı dil ve dinlerden insanların yaşadığı bir bölge halini almıştır. Tarih boyunca Keltler, İllirler, Traklar, Dorlar, Avarlar, İskitler, Kumanlar, Mikenler, Bulgarlar, Slavlar ve Romalılar bölgeyi istila etmiş veya yerleşmişlerdir. M.Ö. birinci binin başlarında Makedon adlı küçük bir kavim I. Perdikas'ın önderliğinde bölgede yönetim kurmuştur. Bu tarihten itibaren de Makedonlar ve Yunanlılar arasında birbirlerinden çok farklı olmaları nedeniyle sürekli çatışmalar çıkmış, hatta bu çekişmeler zamanın Olimpiyat oyunlarına kadar yansımıştır (Shea, 1997: 37, 53, 63-67). Makedonya'nın uzun tarihsel süreci boyunca bölgede Makedon Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Bulgar ve Sırp Krallıkları ile Osmanlı İmparatorluğu egemenlik kurmuştur (Castellan, 1993: 34-35).

XIX. yüzyıl gelişmeleri ve bu gelişmelerin Balkanlara da yansımalarıyla birlikte ulus bilinci ve ulus inşa süreçleri bölgede kendini göstermeye başlamıştır. Bu süreç Yunan toprakları gibi elbette ki Makedonya'yı da etkilemiştir¹¹. Makedonya'daki Slav kökenli halkın ulus bilincinin gelişmesinde çeşitli hareketlerin/örgütlerin büyük katkısı olmuştur. Bunlardan biri olan İç Makedonya İhtilal Örgütü'nün (VMRO) faaliyetleri bölgedeki asayiş tehdit eden bir nitelik arz etmişti. Ancak örgütün asıl amacı, bir "Balkan Federasyonu" içerisinde Makedonya'nın özerkliğini sağlamaktı ve bunun için de yöntem olarak tedhişçiliği yani komitacılığı tercih etmişti (Tokay, 1996: 37). Rum ve Sırp eylemlerine karşı Makedonya'nın özerkliği için mücadele veren VMRO öncülüğünde Osmanlı yönetimine karşı

¹¹ 1878 Berlin Konferansı'nda zamanın büyük devletleri Osmanlı yönetiminden Makedonya'da bir dizi reform yapılmasını istemişler, bunun da yabancı müfettişlerin gözetiminde yürütülmesini öngörmüşlerdir. Böylelikle 1878 yılında "Makedonya Sorunu" ortaya çıkmıştır. Bundan sonraki süreçte de gerek Avrupa gerek Balkan diplomasisi bu sorun etrafında şekillenmiştir. (Tokay, 1997: 23-52; Adanır, 1996; Stavrianos, 2000: 517-521).

gerçekleştirilen 2 Ağustos 1903 tarihli İllinden ayaklanması Makedon bilincinin gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten itibaren Slav-Makedonların ulus bilinci pekişmiş ve günümüze kadar da varlığını korumuştur (Tokay, 1996: 31-48).

Makedonya'nın kaderinin belirlenmesinde Yunan tedhiş hareketleri de önemli rol oynamıştır. Yunanistan bölgeye yönelik yayılcı hedeflerini ortaya koyarken İllinden ayaklanmasından sonra Makedonya'ya olan ilgisini de arttırmıştır. Yunanistan'ın beklediği fırsat 1912 Balkan Savaşı'nda karşısına çıkmış, bu savaşlarda Makedonya'nın %52'lik bir kısmını işgal etmiştir (Armaoğlu, 2003: 667-669, 680-688.). 1912-1913 Balkan Savaşları Makedonya'nın kaderinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu savaşlarda Sırbistan Vardar Makedonyası'nı, Bulgaristan Pirin Makedonyası'nı topraklarına katarken Yunanistan'da Ege Makedonya'nın büyük bir kısmını topraklarına katmıştır. Böylelikle Makedonlar kendi topraklarının Yunan ülkesi toprakları içerisine dahil edilmesiyle azınlık durumuna düşmüşlerdir (Hatipoğlu, 1999a: 52).

Eylül 1924 tarihinde Yunanistan ile Bulgaristan arasında imzalanan Kalfov-Politis Andlaşması olarak bilinen belge ile Yunanistan, topraklarındaki Slav kökenli Bulgar azınlığın (Slav kökenli tüm halk buna dâhildi, dolayısıyla Makedonları da kapsıyordu) haklarını koruma yükümlülüğü altına girmiştir. Ancak bu gelişmeden kısa bir süre sonra Yunanistan Hükümeti 1926 yılında çıkarttığı 332 sayılı bir kararname ile Slavca olan bütün kasaba, köy, ırmak ve dağ adlarının değiştirilmesini emretmiştir (Poulton, 1993: 212). Slav Makedonların durumu Metaksas döneminde (1936-1941) diğer etnik gruplarla benzer bir biçimde iyice kötüleşmiş ve bu topluluğa yönelik asimilasyonist politikalar yoğunlaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında biraz rahatlayan topluluk, kendi dillerinde eğitim haklarından sınırlı da olsa yararlanmaya başlamıştır. Ancak iç savaş döneminde devlete sadakatsizlikle suçlanan Makedonlar, etnik kimliklerini inkârâ zorlanmışlar ve resmi işlerde dillerini kullanmaları yasaklanmıştır. Hatta ülkedeki Makedonlar bir şekilde başka yerlere göç ettirilmeye, sınır dışı edilmeye çalışılmıştır. İç savaş sonrasında sınırlarda yaşayan Makedonlar güvenlik kaygıları nedeniyle, Yunan devletine karşı sadakatsizlikle suçlanarak “istenmeyen yabancılar” olarak nitelendirilmiştir. İç savaştan bugüne kadar ülkedeki Makedon azınlığın varlığı sürekli olarak reddedilmekte, hatta Türkler Müslüman Helenler şeklinde anılırken, Makedonlar da “Slavofon Helenler” olarak adlandırılmaktadır (Poulton, 1993: 215-219).

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Doğu Bloku çözülmüş ve Balkanlarda da eş zamanlı bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Eski Yugoslavya'nın dağılışı ve bu federatif yapı içindeki bir alt cumhuriyet olan Makedonya'da bir takım siyasi gelişmelerin hız kazanarak 17 Eylül 1991 tarihinde Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesi bu gelişmelerden biridir (Soysal ve Kut, 1997: 4-9). Makedonya Cumhuriyeti'nin 1991 yılında kurulması ile “*Yeni Makedonya Sorunu*” olarak ifade edilen bir süreç/sorun başlamıştır. Bu sorunun temelinde, Makedonya'nın öncelikle adı, kırmızı zeminli ve

onaltı ışıklı *Vergina Güneşli*¹² bayrağı ve anayasasının Yunanistan tarafından tepki ile karşılanması yatmaktadır (Veremis, 1997: 232; Kut, 1997: 295; Bostan, 2004: 83-89). Bağımsızlığı takiben Makedonya Devleti'nin Parlamentosunca kabul edilen Anayasası'nın 3. ve 49. maddeleri, Yunanistan tarafından büyük tepki ile karşılanmış ve yaşanan baskılar/gelişmeler nedeniyle Makedonya, 1992 yılında bu maddeler üzerinde değişikliğe gitmiştir. Çünkü Yunanistan bu maddelerde yer alan ifadeleri (Veremis, 1997: 292), ulusal birliği ve toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılamıştır. Yapılan değişiklikle ilgili maddelere, '*Makedonya Cumhuriyeti'nin komşu devletlere karşı hiçbir toprak talebinin olmadığı*' ifadesi eklenmiştir. Yunanistan ile Makedonya arasında yaşanan bir diğer sorun ise, yeni kurulan devletin bayrağı ile ilgilidir. Yunanistan, ilk kabul edilen bayrağı kendi tarihlerine yönelik bir gasp niteliğinde değerlendirmiş ve "Makedonya Yunandır" tezi sürekli olarak işlenmeye başlamıştır. Bu baskıların sonucunda bayrakta da değişiklikler yapılmıştır. Makedonya devletinin ilk bağımsızlığını ilan ederken kullandığı "*Makedonya Cumhuriyeti*" ismi ise, Yunanistan ile devam eden en temel sorunlardan biridir. Yunanistan, komşusunun kullandığı Makedonya adının tüm coğrafi Makedonya'yı ima ettiğini ileri sürerek kuzey komşusunun bölgenin adını tekeline alarak Yunan Makedonya'sını yani 1988 yılından bu yana idari bölge olarak '*Makedhonia*' adını taşıyan kuzey Yunanistan'ı hedeflediğini, yani toprak bütünlüğünü tehdit ettiğini iddia etmektedir. Yunanistan tarafından Makedonya Cumhuriyeti, "*Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya*" olarak kabul edilmektedir (Veremis, 1997: 296-299). İsim meselesinin Yunanistan açısından bu denli sorun olmasının asıl nedeni, Yunanistan'da yaşayan Makedonların ulusal azınlık olarak varlıklarının kabul edilmemesidir (Kut, 2005: 19). Dolayısıyla bu isimle bir devletin tanınması, Makedon isimli bir topluluğun da var olduğunu kabul etmek anlamına gelecektir. Bu nedenle ve toprak bütünlüğünü bu çerçevede tehdit altında gördüğü için Yunanistan, 'Makedonya Cumhuriyeti' isminin kullanılmasını istememektedir. Tarih konusuna gelince, Makedonya Cumhuriyeti de ulus-devlet kuruluş aşamasında hep yapıldığı gibi olabildiğince antik ve tabii ki milliyetçi referanslara başvurmuştur. Aynı tarihsel referanslar Yunanistan'a göre, Antik Yunan olarak kabul edildiği ve Eski Makedon tarihi de Yunan kesintisiz tarihi içerisinde değerlendirildiği için Makedonya devleti, Yunan tarihini çalmakla/Yunan tarihine saldırmakla suçlanmaktadır. İki tarafın da bu antik tarihi sahiplenme olgusunu terk etmeleri mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla her iki devlet de tarihlerinden vazgeçmeyeceklerine göre, bu sorunun yakın zamanda çözümü de mümkün görülmemektedir (Kut, 1997: 302-303).

Yunan toprakları üzerinde yaşayan Makedon azınlık üyeleri de dolaylı/doğrudan bu iki devlet arasında yaşanan sorunların muhatabıdır. Bir kere 1991 sonrasında Makedonya ismini kullanan bir devletin doğması bu azınlık açısından kendilerine destek olacak bir akraba (hem de sınırdaş) devletin varlığı şeklinde algılanmıştır. Yani Makedon grup, ulusal azınlık niteliğine bürünmüştür. Ancak bu

¹² Vergina Güneşi: Ege Makedonyası'nın güneyinde akan İnce Karası nehri kıyısındaki tarihi yerleşim birimi olan Vergina'da 1977 yılında yapılan bir kazıda içinde Makedonyalı Büyük İskender'in babası II. Filip'e ait olduğu öne sürülen kemiklerin de olduğu altın bir kutunun kapağında yer alan 16 ışıklı bir güneş motifidir. Makedonlar bu motife "Vergina Güneşi" Yunanlılar ise, "Vergina Yıldızı" demektedir.

durum Yunanistan'ın güvenlik algılamaları açısından olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, Makedonya-Yunanistan anlaşmazlığında vurgulanan özellikle tarih konusunda düğümlenen sorunlar, Makedon azınlığın varlığının tanınmasını da etkilemektedir. Bu nedenlerle Yunanistan'da yaşayan Makedon azınlık, kültür, eğitim, siyasi hayat, vatandaşlık ve etnik kimliklerinin kabul edilmemesi gibi çeşitli alanlarda büyük problemler yaşamaktadır. Sorun alanlarından ilki, Makedon dilinin (ana dilin) kullanılmasına izin verilmemesidir. Daha öncede sık sık belirtildiği gibi, bir azınlığı en iyi şekilde asimile edebilmenin yolu, onun anadilini kullanmasına izin vermemektir. Ulus inşa sürecinde Yunanistan Helen dilini ortak dil olarak kabul etmiş ve başka dillerin kullanılmasını yasaklamıştır. Bu bilinçle Yunanistan Hükümeti, Makedon halkına, hiçbir ayrılıkçı tutumları olmamasına rağmen, kendi dillerinde eğitim görme imkânı tanımamaktadır¹³. Hatta Yunanistan'ın uygulamaları bununla da sınırlı kalmamakta, Makedonların kültürel faaliyetlerde bulunmaları da engellenmekte ve kültürlerini ayakta tutmak/yaşatmak için kurmak istedikleri kuruluşlara da izin verilmemektedir (Bostan, 2004 : 85).

Yunan toprakları üzerinde yaşayan Makedon azınlığın öncelikle tanınması ve dil, kültür, eğitim haklarının verilmesi yönünde talepleri vardır. Bu temel talepler çerçevesinde yaşadıkları sorunlar şu şekilde sıralanabilir: Makedonca konuşma yasağının halen devam etmesi, ana dillerinde eğitim yapamamaları, kiliselerinde Makedonca ayin düzenleyememeleri, dernek kuramamaları (özellikle isminde Makedon kelimesinin geçtiği dernekleri) , siyasi haklarını kullanamamaları (siyasi parti kurmak gibi) ve iş hayatında ayrımcılığa uğramaları. Yunan ulus inşasının tarihsel sürecine bakıldığında görülmektedir ki, Yunanistan çeşitli uluslaştırma araçları kullanarak diğer etnik grupları olduğu gibi Makedonların da bu haklarını sınırlandırmış ve Makedonları da asimile etmeye çalışmıştır. Yunanistan'ın bu yönlü politikalarına 1912 yılından bu yana sınırsız örnek vermek mümkündür. 1912 yılında Selanik başta olmak üzere Ege Makedonya'sını ele geçiren Yunanistan, Makedonların kültürel haklarını ve bu bağlamda Makedonca konuşulmasını dahi yasaklayan ve Ege Makedonları'nı "Slavofan Helenler" olarak niteleyen çeşitli politikalar takip etmeye başlamıştır (Hatipoğlu, 1999a: 53). 1919 tarihli Neuilly Andlaşması'na dayanarak ve MC'nin gözetiminde 1925 yılında Kuzey Yunanistan'da yaşayan Slav-Makedon çocuklar için alfabe öğreten bir kitap hazırlanıp yayınlanmıştır. Çünkü Neuilly Andlaşması'nın 9. maddesinde "Yunanca bilmeyen çocuklar ilkökul seviyesinde kendi anadillerinde eğitim görme hakkına sahiptir" hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede ABECEDAR adıyla bilinen bir alfabe kitabı bastırılmış ancak bu kitap kısa sürede Yunanistan Hükümeti tarafından yasaklanıp, imha edilmiştir (Shea, 1997: 109-111). Yunanistan sadece dil kullanımı konusundaki bu engellemeyle de kalmamış, Makedon kültürünün yaşatılması amaçlı kurulan "Makedon Kültür Merkezi" isimli kuruluşun da yasalar gereğince kayıt olma talebini reddetmiştir. Reddedilme nedeni ise kuruluşun

¹³ 1981 yılında iktidara gelen Andreas Papandreu'nun ilk icraatlarından biri, Üsküp'teki Kiril-i Metodi üniversitesinden alınan diplomaları geçersiz saymak olmuştur. Gereğesi ise bu üniversite de Makedonca bir eğitimin verilmesi, oysaki böyle bir dilin gerçekte var olmamasıydı. Kopenhag Üniversitesi Doğu Avrupa Enstitüsü, Balkan dilleri uzmanı Prof. Jorn Ivar Qvonje ise, Makedonca'nın güney-Slav dillerinden biri olduğunu belirtmektedir (Shea, 1997: 180)

Yunanistan'daki Makedon azınlığın varlığını teyit etme amaçlı bir hareket olduğu şeklinde belirtilmiştir (Aras, 2002: 98).

Yunanistan sadece 1919 tarihli Neuilly Andlaşması ile değil, 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Andlaşması'yla da (Yunan Sevr'i) Yunan asıllı olmayan ulusal azınlıkların korunmasını öngören bir taahhüt altına girmiştir (Hatipoğlu, 1999a: 57; Oran, 1991: 72-75). Ancak Bulgaristan ile imzalanan Neuilly Andlaşması gereğince 1920 yılında, en az 85.000 Makedon'u Bulgaristan'a gönderen (mübadele eden) Yunanistan, 1926 yılında çıkardığı 352 sayılı kanunla da Ege Makedonyası'ndaki bütün yer adlarını, bütün Makedon isimlerin kullanımını yasaklamak¹⁴, kısacası "Helenleştirmek" üzere geniş ölçekli bir kampanya başlatmıştır (Carabott, 1997: 66; Shea, 1997: 109; Poulton, 1993 : 211). Bunun yanı sıra Makedonca isim ve semboller tüm kilise, anıt, arkeolojik eser ve mezarlıklardan silinmiş, Slav-Makedonca yazılı dini veya edebi bütün eserler imha edilmiştir. Makedonca dilinin kullanımı yasaklanmış, 1926-1927 yılları arasında zorunlu Yunanca dil öğretim kursları açılmıştır (Shea, 1997: 109).

Ege Makedonyası'ndaki Yunan baskıları 1930'larda da devam etmiştir. 11 Kasım 1930 tarihinde Yunan Başbakanı Eleftherios Venizelos düzenlediği basın toplantısında "*Makedon ulusal azınlığıyla ilgili sorun çözümlenecek ve ben eğer millet öyle istiyorsa Makedon okulların açılmasına öncülük eden ilk kişi olacağım*" demiştir. Bu konuşma ile bir Yunan Başbakanı tarafından Makedon azınlığın varlığının kabul edildiği de görülmektedir (Hatipoğlu, 1999a: 58). Ancak 1936-1941 yılları arasında Metaksas diktatörlüğü döneminde Makedonca konuşma yasağı daha da sıkı bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır. Ekim 1936 yılında çıkarılan bir yasayla, "Devlet Güvenliğine Karşı Eylemler" arasında Makedonca konuşmak, şarkı söylemek ve Makedon kimliğini vurgulamak da yer almıştır (Poulton, 1993: 212-213; Shea, 1997: 111-112). Bu dönemde yaşananlar her ne kadar olumsuz gelişmeler olsa da bir yandan da Ege Makedonları arasında ulusal kimlik bilincinin artmasına neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan gelişmeler (iç savaş) Ege Makedonlarını daha da zor şartlara sevk etmiştir. Örneğin 1947 yılında çıkarılan ve 'L-2' olarak bilinen özel bir yasayla savaş sırasında komünist partizanlarla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle, bu suçlamaya muhatap olan zamanının bütün Yunan vatandaşları vatandaşlıktan çıkarılmış ve ülkeye dönmeleri yasaklanmıştır. Bu yasa 1985 yılında değiştirilmiş ve Yunan uyrukluların ülkeye dönülmesine izin verilmiş, ancak Makedonlar'a bu hak tanınmamıştır (Shea, 1997: 116-117). İç savaş yıllarında olumsuz tutumlar devam etmiş ve Makedonlar Yunanistan'a sadakatsizlikle itham edilmişlerdir. 1952 yılının Kasım ayında iktidara gelen General Papagos'un ilk icraatı, 1953 yılında ülkenin kuzey bölgelerine sağlam ulusal bilince sahip yeni yerleşimcilerin (Yunan) sevk edilmesini öngören 2536 sayılı kararnamenin çıkartılması olmuştur (Poulton, 1993: 215; Shea, 1997: 117; Hatipoğlu, 1999: 302-303). 1954 yılında ise Papagos yönetimi,

¹⁴ Yunanistan Resmi Gazetesi'nin 21 ve 23 Kasım 1926 tarih, 322 ve 324 sayılı nüshalarında yer adlarına ek olarak, aile adlarının "os", "is" veya "pulos" son ekleriyle biten isimlere çevrilmesi zorunlu kılınmıştır (https://www.abttf.org/BilimselCalismalar/ResearchSerie4_TR.pdf, 08.09.2017).

alınan kararlarla devlet dairelerinde çalışan Makedon asıllıları işlerinden çıkartmak, aynı kararname ile bölgeden ayrılan Makedonların mal ve mülklerine el koymak, bölgede yaşayan Makedonların bölge dışına göçünü ve oralara yerleşmesini teşvik etmek gibi uygulamalara da imza atmıştır. Böylelikle Makedon azınlık ülkenin daha güneyine veya adalara göç ettirilmeye ve akraba toplulukların yaşadığı sınırlardan uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak Yugoslavya başta olmak üzere uluslararası alandan gelen tepkilerle bu uygulamaya da daha fazla devam etmemiştir. Ancak bunun gibi yaşanan baskılar Ege Makedonlarının başka ülkelere göç etmelerine neden olmuş, çoğu da özellikle Kanada, ABD ve Avustralya'ya yerleşmiştir (Poulton, 1995: 215; Shea, 1997: 118; Hatipoğlu, 2002: 109-118).

1959 yılında çıkarılan 3958 sayılı yasa ile “doğuştan Yunan olmayan ve Yunanistan’ı terk edip de son beş yıldır ülkeye dönmeyen kişilerin” arazilerini müsadere etme yoluna gidilmiş, bundan da en çok Ege Makedonları zarar görmüştür. 1962 yılında kabul edilen 4234 sayılı yasa ile “vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin Yunanistan’a dönmeleri yasaklanmıştır”. 1969 yılında kabul edilen bir başka yasayla da etnik Yunanlıların yani zamanında SSCB’den göçen Rumların, Makedonlardan kalan çiftlik ve arazilere yerleştirilmesi öngörülmüş, böylelikle yaklaşık yüz bin yeni Yunanlı bölgeye gelerek, Ege Makedonyası’nın etnik ve demografik yapısını değiştirmiştir (Shea, 1997: 118).

1967-1974 yılları arasında Makedonlar çeşitli baskılarla karşılaşmışlar ve göçler devam etmiş, ancak göçüp gittikleri yerlerde çeşitli dayanışma dernekleri veya birlikler kurarak ulusal kimliklerini korumaya çalışmışlardır (Shea, 1997: 131, 185-187, 189, 309, 369; Poulton, 1993: 215). 1984 yılında Makedon İnsan Hakları Merkezi Örgütlenme Komitesi adıyla bir kuruluş ortaya çıkmış ve Makedon azınlığın temel insan haklarını savunmak için çalışmalara başlamıştır. Bunun gibi örgütler, Yunanistan’ın Makedonlara uyguladığı her türlü baskıya karşı direnç gösterebilmeyi ve Makedonca’yı her yerde özgürce konuşabilmek için mücadele vermeyi amaçlamışlardır (Shea, 1997: 146-147).

Yunanistan, 1991 yılında imzalanan AGİT Kopenhag belgesine taraf olarak ulusal azınlıklara mensup kişilerin kendilerini her türlü vasıta ile ve özgürce ifade edebilmeleri etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerini koruyup geliştirmeleri konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyi kabul etmiştir. Ancak buna rağmen Yunanistan, ABD’nin 1991 yılında açıkladığı raporunda da belirttiği gibi, Makedon ve Türk azınlıklara yönelik uyguladığı ayrımcı ve baskıcı politikalarından vazgeçmemiştir. Yine 1994 yılında ABD’nin kabul ettiği dünyadaki insan haklarına ilişkin uygulamaları içeren bir rapora göre de, Slav-Makedonların kendi kimliklerini yansıtan dernekler kurmalarının ve Makedon kelimesini bu gibi yapılarda kullanmalarının engellendiği belirtilmektedir (Shea, 1997: 134; United States Department of State, <http://www.hri.org/>, 2008).

Siyasi haklar açısından da Yunanistan, Makedon azınlığa karşı engelleyici uygulamalarda bulunmaktadır. Örneğin Yunanistan’da 6 Eylül 1995 tarihinde kurulan Vinojito (Gökkuşluğu) adlı Makedon azınlık partisine karşı derhal tepki gösterilmiş ve bu yapı birçok baskı/engelleme ile karşılaşmıştır. Makedon azınlığın 1990 yılında uygulamaya geçirmek istediği ancak yine engellemelerle

karşılaşan bir diğer yapılanma olan Makedon Kültür Merkezi de, Makedon azınlığın mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak Yunanistan'ın bu oluşuma izin vermemesi, sorunu bu noktada bitirmemiş, aksine konu AİHM'ne taşınmıştır. AİHM, Haziran 1998 yılında aldığı bir kararla, Yunanistan'ın AİHS'nin 11. maddesini ihlal ettiğini tespit etmiştir. Ancak Yunanistan halen bu merkezin açılmasına izin vermemekte, ihlalde ısrarcı davranmaktadır (Macedonian Human Rights Movement International, 1998). ABD'nin yayınladığı raporlar ve AİHM'nin ihlalleri tespit eden kararlarının yanı sıra İnsan Hakları İzleme Örgütü'nde (Human Rights Watch-HRW) yayınladığı raporlarında Yunanistan'ı topraklarında yaşayan azınlıkları tanımamakla ve ihlallerde bulunmakla suçlamıştır (İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu, <http://www.hrw.org>, 1999). Ancak buna rağmen Yunanistan mevcut politikalarında köklü değişiklikler yapmamıştır.

Makedonya Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Yunanistan da “*Makedonya 4000 yıldır Yunandır*” gibi söylemler kullanılmaya başlanmıştır. Ege Makedonyası'nın 1912-1913'den 1988'e kadar resmen “Kuzey Yunanistan” şeklinde adlandırılması ve bu bölge için bir de “Kuzey Yunanistan Bakanlığı”nın kurulması, bizzat Yunanistan yönetiminin 75 yıl boyunca bu bölgeyi “Makedonya” olarak adlandırmadığını göstermektedir (Shea, 1997: 107). Gerçekten de Ege Makedonyası'na Yunan mülki dağılımı çerçevesinde 1988 yılına kadar sadece “Kuzey Yunanistan” denmiş, ancak bu tarihte çıkarılan bir yasayla “Makedonya” daha doğrusu “Makedonya-Trakya” adı verilerek, kullanılmaya başlanmıştır. Oysa yerli Slav-Makedon halk olsun Arnavut ve Ulahlar olsun bu topraklara 1500 yıldır hep Makedonya demişlerdir (Hatipoğlu, 1999a: 83).

Makedon azınlık açısından, Makedonya Cumhuriyeti'nin kurulması bağlamında olumsuz gelişmeye başlayan 1990 sonrası süreç, 90'ların sonlarına doğru az da olsa olumlu değişimler göstermeye başlamıştır. Bu değişimlerden ilki, Makedon azınlığa yönelik olumlu sonuçlar doğuran 1998 yılında Kostas Simitis Hükümeti'nin aldığı bir kararla Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesinin kaldırılmasıdır. Ayrıca, Yunanistan Hükümeti, 1946–1949 yılları arasında yaşanan Yunanistan İç Savaşı sırasında Yunanistan'a girişleri yasaklanan Makedon mültecilerin de, 10 Ağustos-31 Ekim 2003 tarihleri arasında Yunan vizesi almak koşuluyla ülkeye girişlerine izin verildiğini açıklamıştır (Bostan, 2004: 89).

Günümüzde Makedon dilinin eğitim ve kamu alanlarında kullanılmasına izin verilmemekle birlikte Bulgaristan ve Makedonya Cumhuriyeti'nden TV ve radyo programlarının izlenmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca Makedonlarca iki ayda bir, iki dilli olarak yayınlanan bir dergi de çıkarılabilmektedir (<http://www.eurolang.net/State/greece.htm>).

Makedon nüfusun Yunan topraklarında yaşadıkları baskılar nedeniyle çoğunlukla ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelere göç etmeleri bir yandan Yunanistan'daki Makedon nüfusun azalması anlamında olumsuz sonuçlar yaratmışsa da, diğer yandan da Makedon ulusal bilincinin kaybolmaması adına olumlu sonuçlar doğurmuştur. Çünkü bu ülkelere yerleşen Makedonlar arasında Makedon ulusal

bilinci, Yunanistan'da kalanlara göre daha fazla gelişmiştir. Bu durumu göç edenler açısından, vatan saydıkları topraklardan uzak kalmanın yarattığı bir sonuç olarak açıklamak mümkündür. Yunanistan'da kalanlar açısından da ulaşılan bu olumsuz sonuç, uygulanan asimilasyonist politikaların ne denli başarılı olduğunun bir göstergesidir. Özellikle sonradan ülkeye gelen Yunanlıların Makedonların yaşadıkları bölgelere yerleştirilmeleri, ortak olan din sayesinde çoğunluk (Yunanlılar) içinde asimile edilmeleri, iç savaşın yarattığı yıkım gibi gelişmeler Makedonların ulusal bilinci üzerinde olumsuz etkilerde bulunmuş/ulusal bilincini zedelemiştir.

Yunanistan'da yaşayan Makedon azınlık, liderleri aracılığıyla, etnik kökenleri farklı olsa da kendilerini Yunan vatandaşı olarak gördüklerini ve bu nedenle de diğer vatandaşların (Yunanlıların) doğal olarak sahip oldukları haklardan kendilerinin de eşit bir biçimde yararlanmak istediklerini, tek amaçlarının bu olduğunu çeşitli vesilelerle kamuoyuna açıklamaktadırlar. Ayrıca, Yunanistan'ın asimilasyonist politikaları karşısında kültürlerini korumaya çalıştıklarını, sınırları değiştirmek gibi bir hedeflerinin olmadığını, zira çoğunluk olarak belli bir bölgede yaşamadıkları için otonomi gibi çözümlerin de kendilerine uygun olmadığını ifade etmektedirler (Aras, 2002: 106). Dolayısıyla Makedon azınlığın kendisi tarafından Yunanistan'ın güvenlik algılamalarında bir tehdit unsuru olmadıkları ortaya konulmaktadır. Ancak, Yunanistan'ın kendi perspektifinden henüz olayı bu şekilde algılamadığı bir gerçektir.

Yunanistan'daki azınlıklar hakkında en kapsamlı uluslararası örgüt raporu 2009 yılında yayınlanmıştır. Bu raporda BM Azınlıklar Bağımsız Uzmanı Gay McDougall şöyle bir ifade kullanmıştır “*Yunan Hükümeti, Yunanistan'da bir Makedon ya da Türk azınlığın olup olmadığıyla ilgili tartışmayı bir kenara bırakıp, bu grupların kendilerini etnik kimlikleriyle ifade edebilme (öztanımlama) ve örgütlenme özgürlüklerinden yararlanmalarını sağlamaya odaklanmalıdır. Azınlıkların tanınma ve azınlık haklarından yararlanmalarına, azınlıklar konusundaki bildirgeler ve temel uluslararası insan hakları anlaşmaları gereğince saygı gösterilmelidir. Yunanistan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, özellikle de dernek isimlerinde “Makedon” ve “Türk” kelimelerinin kullanılmasına ve azınlıkların etnik kökenlerini özgürce ifade edebilmelerine izin veren kararlara uymalıdır*”. Yunanistan'ın McDougall'un raporuna karşı verdiği resmi cevabında ise azınlıklara dair kesin bir reddetme söz konusudur. Şöyle ki “*Makedonyalı” adı Antik çağlardan bu yana kültürel/bölgesel anlamda Makedonya coğrafyasında yaşayan 2,5 milyon Yunanlı tarafından kullanıldığı için Yunanistan, ülkesinde bu isimde farklı etnik ya da dilsel bir azınlık tanımamaktadır* (Trakyanın Sesi, 2018).

Yunanistan topraklarında Makedon azınlığın yaşadığı sorunlar sadece bu azınlık ile Yunanistan arasında gelişen bir sorun niteliğinde değildir. Çünkü bu sorunlar Yunanistan ile Makedonya devleti arasında da uyuşmazlık konusu olmaktadır. Üstelik iki devlet arasında yaşanan diğer sorunlar belki zamanla halledilebilir veya gerginlik unsuru olmaktan çıkartılabilir, ancak Makedon azınlık o topraklarda yaşadığı ve Yunanistan da mevcut uygulamalarını değiştirmedeği sürece Makedon azınlık konusu sorun olma özelliğini devam ettirecek gibi gözükmektedir. 2018 yılında iki devletin liderleri

isim sorunun çözümü için bir araya gelerek 12 Haziran 2018 tarihinde “Kuzey Makedonya” ismi üzerinde anlaşmalarını tüm dünyaya ilan etmişlerdir. Ancak bu anlaşmanın iç hukuklar itibarıyla geçerlilik kazanma süreci henüz tamamlanmadığı gibi iki ülkedeki tepkiler nedeniyle çok olumlu bir seyir izlemeyeceği de görülmektedir. Bu anlaşmanın öncesinde ve sonrasında hem Makedonya Cumhuriyeti içerisindeki Makedonlar hem de diaspora Makedonları tepkilerini çeşitli gösterilerle dile getirmişlerdir. Bunlardan biri Mart 2018’de Cenevre’de düzenlenmiştir. Bu gösteri de dünyanın birçok ülkesinde temsilcilikleri olan Makedonya Uluslararası İnsan Hakları Hareketi, Birleşik Makedonya Diasporası, Dünya Makedonya Kongresi ve Makedonya Koordinasyon Ağı'nın Cenevre'deki temsilcilerinin yaptıkları ortak açıklamada “Yunan hükümetinin "icat ettiği isim sorunuyla", yüzyıldır ülkesindeki Makedon azınlığın etnik kimliğini reddetme politikasını sürdürmeyi ve uluslararası hale getirmeyi amaçladığına” vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu açıklamada AB, BM, AGİT ve AK gibi örgütler de üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemekle suçlanmıştır. Özellikle de Makedon halkının AB ve NATO'ya üyelik karşılığında "şok edici bir şekilde" zorla isimlerini, etnik kimliklerini, ulusal kimliklerini, dillerini ve tarihlerini müzakere etmeye zorlandığının altı çizilerek, insanlık tarihinde böyle bir durumla ilk defa karşılaşıldığı savunulmuştur. Yunan hükümetinin de, bir kez de, olsa geçmişiyile yüzleşerek, 1913 yılından bu yana Makedon azınlığa karşı uyguladığı (iddialarına göre soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar niteliğindeki) baskıcı politikalara son vermesi gerektiğinin altı çizilmiştir (Yeni Şafak, 2018).

5. SONUÇ

18. yüzyılın ortalarında başlayan Yunan ulus inşa süreci 1920'lere kadar sürmüştür. Bu süreç ortak bir ad, tarih, dil, din ve kültür etrafında Ortodoks Yunanlıları birleştirirken bir yandan da bu ortak özelliklere sahip olmayan azınlıklarla bir takım sorunların doğmasına neden olmuştur. Bu durum ulus-devlet sürecinin de doğal bir sonucudur. Bu durumda Yunanistan'ın önünde her ulus-devlet gibi takip edebileceği iki yol bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi, azınlıkların varlığını kabul ederek onların haklarını tanımak ve koruma altına almak, ikincisi ise, azınlıkların varlığını kabul etmemek hatta bir takım uluslaştırma araçlarından faydalanarak onları çoğunluk ile bütünleştirmeye, kimliklerini asimile etmeye çalışmaktı. Bunu eğitim, vatandaşlık, askerlik, iletişim araçları yoluyla gerçekleştirmeye çalışmanın dışında örneğin ortak dili kullanmak, dinsel ibadetlerinden, mülkiyet haklarından, örgütlenme haklarından vazgeçmeye zorlamak, hatta bunlar için güce başvurmak ve zorunlu göçe tâbi tutmak gibi yöntemlerden de yararlanılabildi. Yunanistan'ın bu yollardan ikincisine yöneldiği ve bu sürecinde ülke topraklarında yaşayan tüm farklı etnik grupları etkilediği gibi Makedon azınlıkları da olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Makedon azınlıkla yaşanan sorunların temelinin Yunan ulus inşasının temel parametrelerine dayanması bu azınlık grubunun etnik ismiyle tanınması önündeki en büyük handikap olmaya devam etmektedir.

1990'lı yıllarla beraber Yunanistan'ın taraf olduğu uluslararası örgütler ve insan haklarına ilişkin düzenlemeler bağlamında azınlıklara ilişkin bir takım iyileştirmeler yaptığı görülmektedir. Özellikle tam üyesi olduğu AB ve AK gibi örgütler Yunanistan'ı bu konuda düzenleyici adımlar atmaya zorlamaktadır. Bu çerçevede farklı grupların yaşadıkları bölgelerde hayat şartlarını iyileştirmek adına bazı adımlar atan Yunanistan'ın temelde bu etnik kimlikleri inkar da ısrarcı tutumu devam etmektedir. Oysa ki Balkanlarda barış ve istikrarın tarih boyunca çoğunlukla azınlıklar yüzünden tehlikeye girdiği görülmektedir. Bu nedenle tüm bölge ülkeleri gibi Yunanistan'ın da ülke toprakları üzerinde yaşayan azınlıkların kimliklerini tanıması ve bu toplulukların kimliklerini özgürce yaşayabilmeleri adına güvenli bir atmosferi sağlaması hem bölge hem de Avrupa barışının sürdürülebilirliği adına önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adanır, F. (1996) "Makedonya Sorunu-Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi", İhsan Catay (çev.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları-123.
- Alp, İ. (2002) "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti", Murat Hatipoğlu (der.) Makedonya Sorunu Düünden Bugüne, Ankara: Asam Yayınları.
- Aras, D. (2002) "Yunanistan'daki Slav-Makedon Azınlığı ve Problemleri, Murat Hatipoğlu (der.) Makedonya Sorunu Düünden Bugüne, Ankara: Asam Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2003) "19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)", Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Arsava, A. F., (1993) "Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Yayın No: 579, Ankara.
- Beaton, R. (1988) "Romanticism in Greece", Roy Porter and Mikulas Teich (eds.) Romanticism in National Context, Cambridge: Cambridge University Press.
- Bostan, N. (2004) "Yunanistan Açısından Çözümlemeyen Düğüm: Makedonya Sorunu", Stratejik Analiz, Mart: 83-89.
- Carabott, P. (1997) "The Politics of Integration and Assimilation vis-à-vis the Slavo-Macedonian Minority of Inter-War Greece: From Parliamentary Inertia to Metaxist Repression", Peter Mackridge ve Eleni Yannakakis (eds.) Ourselves and Others: the Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912, New York: Berg.
- Castellan, G. (1993) "Balkanların Tarihi, 14-20 Yüzyıl", Ayşegül Yaraman Bağbuğu (çev.), İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Claude, I. L. (1969) "National Minorities: An International Problem", Westport: Greenwood Press.
- Clogg, R. (2007) "Modern Yunanistan Tarihi", İstanbul: İletişim Yayınları.

- Çoban, S. (2005) “Küreselleşme, Ulus-Devlet, Azınlıklar ve Dil”, İstanbul: Su Yayınları.
- Erözden, O. (1997) “Ulus-Devlet”, Ankara: Dost Kitabevi.
- Friedman, L. M. (2002) “Yatay Toplum”, Ahmet Fethi (çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Gönlübol, M. (2000) “Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar”, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Guibernau, M. (1997) “Milliyetçilikler: 20. Yüzyılda Ulusal Devletler ve Milliyetçilikler”, Neşe Nur Domaniç (çev), İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Güler, A. (2005) “Sorun Olan Yunanlılar ve Rumlar”, Ankara: Berikan Yayım.
- Hatipoğlu, M. M. (1999) “Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954”, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hatipoğlu, M. M. (1999a) “Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar”, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, Araştırma Projeleri Dizisi 3/99, Ankara.
- Hatipoğlu, M. (2002) “Makedon Diasporası: Ege Makedonlarının Diasporasına Tarihsel ve Güncel Bir Bakış”, Murat Hatipoğlu (der.) Makedonya Sorunu Düünden Bugüne, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Heraclides, A. (2002) “Yunanistan ve Doğudan Gelen Tehlike Türkiye: Türk-Yunan İlişkilerinde Çıkmazlar ve Çözüm Yolları”, Mihalis Vasilyadis ve Herkül Milas (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hill, P. (1999) “Macedonians in Greece and Albania: A Comparative Study of Recent Developments”, Nationalities Papers, 27 (1): 17-30.
- Hippler, J. (2007) “Ulus İnşası Konseptleri ve Teorik Yönleri-Şiddetli Anlaşmazlıklar, Anlaşmazlıklardan Kaçınma ve Ulus İnşası: Terminoloji ve Politik Konseptler”, Jochen Hippler (ed.) Ulus İnşası, Algan Sezgintüredi ve Burhan Şayli (çev.), İstanbul: Versus Kitap.
- <https://joshuaproject.net/countries/GR>, (12.09.2018).
- https://www.abtftf.org/BilimselCalismalar/ResearchSerie4_TR.pdf, (08.09.2017).
- <http://www.eurolang.net/State/greece.htm> (31.03.2008).
- İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu (1999) <http://www.hrw.org/reports/pdfs/g/greece/greec991.pdf> (11.10.2011).
- Kayapınar, L. (2004) “Makedonya’daki Etnik Grupların Türkiye ve Yunanistan Açısından Değerlendirilmesi”, Stratejik Araştırmalar Dergisi, 3(2): 81-102.
- Koch, K. (1993) “The International Community and Forms of Intervention in the Field of Minority Rights Protection”, Ian M. Cuthbertson and Jane Leibowitz with a foreword by Joseph S. Nye, Jr. (eds.) Minorities: The New Europe’s Old Issue, New York: Institute for EastWest Studies.

- Kurubaş, E. (2004) “Asimilasyondan Tanınmaya-Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı”, Ankara: Asil Yayın.
- Kut, Ş. (1997) “Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları”, Kemali Saybaşı ve Gencer Özcan (yay. haz.) Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kut, Ş. (2005) “Balkanlar’da Kimlik ve Egemenlik”, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Liakos, A. (2001) “The Construction of National Time: The Making of The Modern Grek Historical Imagination”, *Mediterranean Historical Review*, 16(1): 27-42.
- Macedonian Human Rights Movement International (1998) Human Rights Watch World Report 1999, http://mhrmi.org/news/1998/december10_e.asp (30.04.2018).
- Mavromatis, Y. (2005) “Yunanistan’da Hıristiyan Göçmenler ve Müslüman Azınlıklar-Eğitimin Milli Homojenleşmedeki Rolü”, Damla Demiröz (çev.), Müfide Pekin (der.) Yeniden Kurulan Yaşamlar–1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Meneill, W. H. (1986) “Polyethnicity and National Unity in World History”, Toronto-Buffalo: University of Toronto Press.
- Millas, H. (1999) “Yunan Ulusunun Doğuşu”, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millas, H. (2004) “Geçmişten Bugüne Yunanlılar- Dil, Din ve Kimlikleri”, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millet Gazetesi (2011), Yıl 6, Sayı 296.
- Morin, E. (1988) “Avrupa’yı Düşünmek”, çev. Şirin Tekeli, İstanbul: Afa Yayınları.
- Oran, B. (1991) “Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu”, Güncelleştirilmiş İkinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Oran, B. (2000) “Küreselleşme ve Azınlıklar”, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Panayi, P. (1993) “Minorities in Wartime-National and Racial Groupings in Europe”, North America and Australia during the Two World Wars, Oxford: Berg Publishers Limited.
- Panayi, P. (2000) “An Ethnic History of Europe Since 1945”, Nations, States, Minorities, Essex, Pearson Education Ltd.
- Pirinççi, F. (2006) “Yunan Ulusal Kimliğinin Oluşum Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 46(1): 53-78.
- Poulton, H. (1993) Balkanlar-Çatışan Azınlıklar, Çatışan Devletler (çev. Yavuz Alagon), İstanbul: Sarmal Yayınevi.

- Poulton, Hugh (1995) “Who are the Macedonians?”, London: Hurst and Company.
- Preece, J. J. (2011) “Ulusal Azınlıklar ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi”, çev. Ayşegül Demir, İstanbul: Donkişot Yayın.
- Prevelakis, N. (2011) “The Spirit of Grek Nationalism: The Grek Case in the Light of Greenfield’s Conceptual Framework”, http://www.lse.ac.uk/collections/hellenicObservatory/pdf/1st_Symposium/N_Prevelakis_paper.pdf (13.09.2011).
- Shea, J. (1997) “Macedonia and Greece- The Struggle to Define a New Balkan Nation”, Jefferson: McFarland and Company; Inc.
- Smith, A. D. (2002) “Küreselleşme Çağında Milliyetçilik”, çev. Derya Kömürcü, İstanbul: Everest Yayınları.
- Soysal, İ. ve Kut Ş. (1997) “Dağılan Yugoslavya ve Bosna Hersek Sorunu: Olaylar-Belgeler 1990–1996”, İstanbul: Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı.
- Stavrianos, L. S. (2000) “The Balkans Since 1453”, London, Hurst and Company.
- Terzioğlu, S. S. (2007) “Uluslararası Hukukta Azınlıklar ve Anadilde Eğitim Hakkı”, İstanbul: Alp Yayınevi.
- Thornberry, P. (1992) “International Law and the Rights of Minorities”, Oxford: Clarendon Press.
- Tokay, A. G. (1997) “Makedonya Sorununa Tarihsel Bir Bakış: 1878-1908” Kemali Saybaşı ve Gencer Özcan (yay. haz.) Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Tokay, G. (1996) “Makedonya Sorunu Jön Türk İhtilalinin Kökenleri 1903-1908”, İstanbul: Afa Yayınları.
- Trakyanın Sesi, <http://www.trakyaninsesi.com/haber/4121/yunanistandaki-turklerin-ve-diger-azinliklerin-haklari.html> (15.05.2018).
- Tsoukalas, C. (1999) “European Modernity and Greek National Identity”, *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 1(1): 7-14.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (1999) “Macedonian Minority in Greece, A Human Tragedy within the Boundaries of the European Union, Ministry of Foreign Affairs of Turkey”, Ankara.
- United States Department of State, Country Report on Human Rights Practises for 1994-Greece, <http://www.hri.org/docs/ussd-rights/95/fyrom95.html> (20.05.2008).
- Ülger, İ. K. (2006) “Balkan Gelişmeleri ve Türkiye:1990’lı Yıllar”, İdris Bal (eds.) 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası, 3. Baskı, Ankara: AEDM Yayınları.

- Ürer, L. (2003) “Azınlıklar ve Lozan Tartışmaları”, İstanbul: Derin Yayınları.
- Veremis, T. (1997) “The Revival of the Macedonian Question, 1991–1995”, Peter Mackridge ve Eleni Yannakakis (eds.) *Ourselves and Others: the Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912*, New York: Berg.
- Yasamee, F. A. K. (1997) “Balkanlarda Milliyet: Makedonya Örneği” Hale Yılmaz (çev.) *Yeni Balkanlar Eski Sorunlar*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yeni Şafak, <https://www.yenisafak.com/dunya/makedon-stklardan-yunanistana-soykirim-suclamasi-3176170> (19.09.2018).
- Yunanistan’daki Farklı Etnik Grupların Yaşadığı Bölgeler, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan>, (14.09.2018).